

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Pegam

Mentorica: izr. prof. dr. Maja Bučar

INTERESI EVROPSKE UNIJE ZA RAZVOJNO POMOČ AFRIKI

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Pegam

Mentorica: izr. prof. dr. Maja Bučar

INTERESI EVROPSKE UNIJE ZA RAZVOJNO POMOČ AFRIKI

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

POVZETEK: INTERESI EVROPSKE UNIJE ZA RAZVOJNO POMOČ AFRIKI

Razvojno sodelovanje EU in Afrike sega v leto 1957, ko je bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost. Loméjska konvencija, prvi pravnoobvezujoči dvostranski sporazum o trgovinskem, finančnem in industrijskem sodelovanju, ki je sicer veljala za celotno skupino držav AKP, je bila podpisana 28. februarja 1975, zadnja četrta pa 15. decembra 1989. ES si je s podpisom konvencije Lomé zagotovila stalen dotok 'tropskih proizvodov', vezavo držav AKP na evropski trg in veliko število zaveznikov v času hladne vojne. Državam AKP pa je loméjska konvencija omogočila brezcarinski izvoz večine njihovih sicer pretežno tradicionalnih proizvodov. Vpeljana sta bila dva sistema za uravnoteženje izvoznih prihodkov osnovnih kmetijskih (*Stabex*) in rudninskih (*Sysmin*) pridelkov. S podpisom Dogovora iz Cotonouja februarja 2000 se je prej pretežno gospodarsko sodelovanje počasi prelevilo v politično, saj so demokratična politična načela in demokratični politični sistemi postali osnova za odobritev razvojne pomoči EU. Vse večja revščina prebivalstvo Afrike sili v migracije, terorizem in druge vrste organiziranega kriminala ter različne oblike nezakonitega trgovanja, zato prednostni cilj evropske razvojne pomoči postane izkoreninjenje revščine, saj bi le tako uresničila predvsem varnostno-politični interes vzpostavitve trajnega miru in varnosti v državah tretjega sveta, ki bi posledično zagotovil mir in varnost tudi državam članicam EU.

Ključne besede: Afrika, Evropska unija, razvojna pomoč, revščina, nerazvitost

ABSTRACT: INTERESTS OF EUROPEAN UNION FOR DEVELOPMENT AID IN AFRICA

Development cooperation between EU and Africa started in 1957 with the signature of the Treaty of Rome, establishing the European Economic Community. The first economic, financial and industrial partnership document of contractual nature was the Lomé convention, signed in February 1975, which guaranteed duty free entry to EC market for more than 99 percent of products originating in ACP states. It also introduced two systems Stabex and Sysmin to compensate ACP countries for the shortfall in export earnings of mainly traditional agricultural and some mining products. These two systems made the ACP states heavily dependent on the EC market and enabled constant supply of 'tropical' products to EC which was especially welcomed after oil crisis in 1973. The expiry of Lomé convention in the new millennium allowed the EU to redefine its expectations for guaranteeing development aid to African countries and therefore promotion of democracy, the rule of law and respect for human rights have become the Union's main priorities since the signing of the Cotonou Agreement. The spreading of poverty, resulting in instability, migration, armed conflicts and international terrorism is endangering Europe's peace and stability and therefore it's overriding objective to eradicate world poverty has become the Union's main motive for development aid.

Key words: Africa, European Union, development aid, poverty, underdevelopment

Zahvaljujem se svoji mentorici dr. Maji Bučar za strokovno pomoč, razumevanje in podporo pri nastajanju diplomskega dela.

Posebej bi se rada zahvalila tudi svoji družini za vso podporo v času študija.

1.	UVOD Z METODOLŠKO HIPOTETIČNIM OKVIROM.....	10
2.	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV.....	12
2.1	Razvojna pomoč.....	12
2.2	Uradna razvojna pomoč	13
2.3	Evropski razvojni sklad.....	15
3.	RAZVOJ SODELOVANJA MED AFRIKO IN EVROPSKO UNIJO OD LETA 1957 DO LETA 2000 NA PODLAGI OSNOVNIH DOKUMENTOV SODELOVANJA	18
3.1	Od Rima do Loméja	18
3.1.1	Pogodba o Evropski skupnosti	18
3.1.2	Sporazum Yaoundé I in Yaoundé II.....	19
3.2	Konvencija Lomé	20
3.3	Vodilni interesi ES za razvojno pomoč Afriki v času konvencije Lomé	24
3.4	Ozadje oblikovanja Dogovora iz Cotonouja	25
4.	UREDITEV SODELOVANJA V NOvem TISOČLETJU	27
4.1	Dogovor iz Cotonouja	27
4.1.1	Pet stebrov sodelovanja.....	27
4.1.1.1	Okrepljena politična razsežnost	28
4.1.1.2	Pristop sodelovanja	29
4.1.1.3	Razvojne strategije s prednostno nalogo zmanjšanja revščine.....	29
4.1.1.4	Oblikovanje novega okvira za gospodarsko in trgovinsko sodelovanje	31
4.1.1.5	Reforma finančnega sodelovanja	31
4.2	Poudarek razvojne politike Evropske unije na Afriki	32
4.2.1	Deklaracija iz Kaira.....	33
4.2.2	Deklaracija tisočletja in Evropska unija.....	36
5.	LETO 2005: LETO PREMIKOV?.....	38
5.1	Revizija Dogovora iz Cotonouja	38
5.2	Evropski konsenz o razvoju	41
5.3	Strategija za Afriko	42
5.3.1	Cilji, načela in namen Strategije Evropske unije za Afriko	43
5.3.1.1	Mir in varnost.....	44
5.3.1.2	Spoštovanje človekovih pravic in dobro upravljanje	44
5.3.1.3	Gospodarska rast, regionalna integracija in trgovina	45
5.3.1.4	Vlaganje v ljudi	47
5.4	Načini uresničevanja Strategije Evropske unije za Afriko.....	48
5.4.1	Partnerstvo Evropske unije za Afriški rog	48
5.4.1.1	Zanimanje Evropske unije za regijo Afriškega roga.....	51
5.4.1.2	Aktivnosti Evropske unije v načrtu za stabilizacijo regije.....	51
5.4.2	Delitev dela donatorjev	53
5.4.2.1	Lastništvo držav partneric	54
5.4.2.2	Komparativne prednosti	54
5.4.2.3	Tekmovanje.....	55
5.4.2.4	Predlogi za učinkovito delitev dela	55
6.	ZAKLJUČEK.....	58
7.	SEZNAM PRILOG	61
8.	SEZNAM VIROV	67

SEZNAM KRATIC

AEC	<i>African Economic Community</i> (Afriška gospodarska skupnost)
ACP/AKP	<i>African, Caribbean, Pacific States</i> (Afriške, karibske in pacifiške države)
APRM	<i>African Peer Review Mechanism</i> (Afriški mehanizem za vzajemno strokovno ocenjevanje)
ASF	<i>African Standby Force</i> (Afriške sile pripravljenosti)
OAU/AU	<i>Organisation of African Unity/African Union</i> (Organizacija afriške enotnosti / Afriška unija)
COMESA	<i>Common Market for East and Southern Africa</i> (Skupni trg vzhodne in južne Afrike)
CSPs	<i>Country Strategy Papers</i> (Državna strategija)
OCT/ČDO	<i>Overseas countries and territories</i> (Čezmorske države in ozemlja)
DAC	<i>Development Assistance Committee</i> (Odbor za razvojno pomoč)
DVR	Države v razvoju
EAC	<i>East African Community</i> (Vzhodnoafriška skupnost)
EASBRIG	<i>Eastern African Standby Bridge</i>
ECOWAS	<i>Economic Community of West African States</i> (Gospodarska skupnost držav Zahodne Afrike)
EEC/EGS	<i>European Economic Community</i> Evropska gospodarska skupnost
EIB	<i>European Investment Bank</i> (Evropska investicijska banka)
EPAs	<i>Economic Partnership Agreements</i> (Sporazumi o gospodarskem partnerstvu)
ERS/EDF	<i>European Development Fund</i> Evropski razvojni sklad

EC/ES	<i>European Community</i> (Evropska skupnost)
EU	<i>European Union</i> (Evropska unija)
GAERC	<i>General Affaires and External Relations Council</i> (Svet za splošne zadeve in zunanje odnose)
GATT	<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i> (Splošni sporazum o carinah in trgovini)
HDI	<i>Human Development Index</i> (Indeks človeškega razvoja)
HIPC	<i>Highly Indebted Poor Countries Initiative</i> (Pobuda za visoko zadolžene revne države)
HPI	<i>Human Poverty Index</i> (Indeks človeške revščine)
ICC	<i>International Criminal Court</i> (Mednarodno kazensko sodišče)
IGAD	<i>Intergovernmental Authority on Development</i> (Medvladne oblasti za razvoj)
MS	Mednarodna skupnost
NEPAD	<i>The New Partnership for Africa's Development</i> (Novo partnerstvo za razvoj Afrike)
NIPs	<i>National Indicative Programmes</i> (Nacionalni usmeritveni program)
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
UN/OZN	<i>United Nations</i> (Organizacija združenih narodov)
RECs	<i>Regional Economic Communities</i> (Regionalne gospodarske skupnosti)
STABEX	<i>Système de stabilisation de recettes d'exportation</i> (Sistem za stabilizacijo izvoznih zaslužkov)
SYSMIN	<i>Système de stabilisation de recettes d'exportation de produits miniers</i> (Sistem za stabilizacijo rudarskih izvoznih zaslužkov)

UNDP	<i>United Nations Development Programme</i> (Program združenih narodov za razvoj)
ODA	<i>Official Development Assistance</i> (Uradna razvojna pomoč)
WTO	<i>World Trade Organisation</i> Svetovna trgovinska organizacija

KAZALO TABEL IN PRILOG

Kazalo tabel

Tabela 2.3.1: Razvoj Evropskega razvojnega sklada	17
Tabela 2.3.2: Finančna sredstva, namenjena afriškim, karibskim in pacifiškim državam in čezmorskim državam in ozemljem za obdobje 2002–2007	17
Tabela 3.4.1: Dolg in izvoz izbranih močno zadolženih držav	26
Tabela 5.4.1.1: Izbrani kazalci človeškega razvoja v regiji Afriškega roga	50

Kazalo prilog

Priloga 7.A: DAC seznam držav prejemnic pomoči: veljaven od 1. 1. 2006	61
Priloga 7.B: Neto sredstva ODA držav članic EU za leto 2004 in 2005.....	63
Priloga 7.C: Afriške države podpisnice konvencij Yaoundé I in Yaoundé	64
Priloga 7.D: Preglednica Afriških držav skupine AKP držav podpisnic konvencij Lomé	65

1. UVOD Z METODOLŠKO HIPOTETIČNIM OKVIROM

Diplomsko delo, ki je pred vami, govori o razvojni pomoči razvitega sveta nerazvitemu svetu. Evropsko unija (EU) je izredno napredna organizacija, katere število članic je od leta 1957 do 1. januarja 2007 (vstop Romunije in Bolgarije) naraslo s šest na 27. EU obsega 4,2 milijona kvadratnih kilometrov in ima več kot 487 milijonov prebivalcev, kar je za Indijo in Kitajsko tretje največje število prebivalstva na svetu (Urad vlade RS za informiranje 2007). EU zori v svetovno velesilo, ki na političnem in gospodarskem področju konkurira najmočnejšim subjektom mednarodne skupnosti (MS). EU se rada pohvali, da je največji donator na svetu, saj prispeva kar 55 % svetovne pomoči (Evropska komisija 2006: 1). Polovica teh sredstev je namenjena Afriki, drugi največji celini na svetu, na kateri živi več kot 900 milijonov ljudi. Afrika, na drugi strani relacije razviti-nerazviti svet, je celina mnogih obrazov, največkrat večini prepoznavna po bedi, revščini, naravnih katastrofah, nalezljivih boleznih in po turizmu kot svetli strani. Afrika je predvsem celina, ki potrebuje pomoč. Leta 2000 je Organizacija združenih narodov (OZN) sprejela t. i. Deklaracijo tisočletja (UN 2005a), ki naslavlja najbolj pereče problematike MS, združene v t. i. razvojne cilje tisočletja, ki so največji izziv ravno Afriki. Te cilje naj bi skupaj dosegli do leta 2015, prvi, prednostni cilj, je zmanjšati število revnih za polovico.

EU je torej največja ponudnica razvojne pomoči Afriki, ki pa je njena najpomembnejša tržna partnerica. V uradnih poročilih EU o razvojni pomoči sem večkrat zasledila, da sta glavni vodili EU za pomoč afriškim državam moralna dolžnost in dolgotrajne politične in gospodarske vezi med celinama. Za cilj diplomske naloge sem si zato zastavila raziskati, ali to res drži. Prepričana sem, da danes, ko vsak skrbi le za svojo blaginjo in ugodje, nihče ne pomaga, ne da bi imel od tega koristi, naj bo to posameznik ali skupnost 27 držav. V nalogi bom prikazala, da vsaka organizacija, še tako človeško in mirovno usmerjena, državam v razvoju ne pomaga kar tako. Za vsako, na videz še tako prostovoljno dejanje, se pričakuje dobiček, četudi to pomeni le vzpostavitev miru in varnosti.

Pri pisanju bom sledila dvema hipotezama:

1. *EU usmerja pomoč v Afriko iz varnostno-političnih razlogov, pri čemer prevladujeta vzpostavitev in ohranitev mednarodnega miru in varnosti. Mir in varnost lahko mednarodna skupnost, in znotraj nje EU kot primarni partner afriške celine, vzpostavi le dolgoročno s trajnostnim razvojem in izgradnjo ustreznega ekonomskega in socialnega okolja.*
2. *Afrika sama ne more doseči trajnostnega razvoja, zato se od EU pričakuje povečana, učinkovitejša in izboljšana pomoč. EU ne more delovati kot organizacija, ki daje, ne da bi tudi kaj vzela. Realno je torej pričakovati, da se za razvojno pomočjo EU skrivajo gospodarski interesi EU na črnem kontinentu in da EU pomoči v Afriko ne bi usmerjala, če ta odnos dolgoročno ne bi temeljil na načelu obojestranskih koristi.*

Diplomska naloga se začne z opredelitvijo pojmov, ki se v besedilu večkrat pojavljajo. Definiciji razvojne pomoči in uradne razvojne pomoči sledi predstavitev posebnega sklada, vzpostavljenega v EU, ki je namenjen financiranju razvoja skupine afriških, karibskih in pacifiških držav (držav AKP) in čezmorskih držav in ozemelj (ČDO). Ta posebni sklad se imenuje Evropski razvojni sklad (ERS), z njim upravlja Evropska komisija, natančneje njen Generalni direktorat za razvoj.

Besedilo temelji na analizi in primerjavi nekaterih ključnih dokumentov, ki urejajo gospodarske, politične, družbene in kulturne odnose med Afriko in EU. V grobem je diplomsko delo vsebinsko razdeljeno na dva dela. V prvem delu, ki zajema tretje poglavje, partnerstvo EU–Afrika spremljam od leta 1957, ko je bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost, preko sklopa štirih konvencij Lomé vse do junija 2000, ko je bil podpisan dogovor iz Cotonouja. V tem se sprejeti dokumenti o razvojni pomoči EU ne nanašajo neposredno na Afriko, temveč na države AKP. Poglavje sklepa povzetek osrednjih interesov, ki so EU vodili pri dodeljevanju razvojne pomoči državam v razvoju (DVR) pred začetkom novega tisočletja.

Na prehodu v 21. stoletje se je zaradi sprememb okoliščin v celotni MS spremenila tudi narava sodelovanja med EU in nerazvitim svetom. Četrto poglavje tako temelji na novostih, ki jih je vpeljal nov, veliko bolj optimističen dogovor med EU in državami AKP, ki je začel veljati 1. aprila 2003. Dogovor iz Cotonouja je obljubljal veliko, kaj pa je pogodbenim strankam resnično prinesel, sem povzela v sklepu poglavja. Petemu poglavju sem namenila največ pozornosti, saj se je po letu 2005 razvojna politika EU prednostno usmerila v pomoč

Afriki, primarno zaradi dejstva, da Afrika najbolj zaostaja v uresničevanju razvojnih ciljev tisočletja in zato najbolj potrebuje pomoč, deloma pa zaradi nasilnih konfliktov, ki ogrožajo globalni mir in varnost. V šestem, sklepnem delu diplomske naloge, sem povzela temeljne ugotovitve diplomskega dela in s tem sem ovrednotila zastavljenimi hipotezi.

V diplomski nalogi sem uporabila metode zbiranja virov, analize in interpretacije primarnih in sekundarnih virov. Večji del naloge temelji na analizi in primerjavi primarnih virov. Z zgodovinsko-razvojno analizo sem podrobneje preučila razvojno politiko EU od podpisa prve Loméjske konvencije do zadnjega dokumenta, sprejetega oktobra 2006, imenovanega Partnerstvo EU za mir, varnost in razvoj v državah Afriškega roga (polotok Vzhodne Afrike). Primerjalno-zgodovinska analiza se osredotoči na primerjavo razvojnega sodelovanja med EU in Afriko v obdobju Loméjske konvencije, Cotonoujskega sporazuma in po letu 2005, ko je bila sprejeta t. i. Posebna strategija EU za Afriko. Pri oceni dejanskega stanja v Afriki sem si pomagala z uradnimi statističnimi podatki v letnih poročilih Programa ZN za razvoj (*UNDP – United Nations Development Programme*) o človeškem razvoju.

2. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Za lažje razumevanje besedila sem se odločila najprej opredeliti temeljne pojme, ki se večkrat pojavijo v moji diplomski nalogi. Izbrala sem naslednje pojme: razvojna pomoč, uradna razvojna pomoč (ODA) in Evropski razvojni sklad (*EDF - European Development Fund*).

2.1 Razvojna pomoč

Kategorija razvojne pomoči ima v literaturi več pojmovnih oznak. Nekateri strokovnjaki, npr. Benko (1997: 266), uporabljajo oznako gospodarska pomoč, ravno tako avtorja Russett in Starr (Russett in Starr 1996: 273), drugi govorijo o tuji (mednarodni) pomoči (*foreign aid*). Vsi avtorji pa so enotni v vsebinskem pojmovanju pojma razvojna pomoč, ko govorijo o prenosu dobrin ali sredstev iz držav oz. dela sveta, kjer je teh sredstev v izobilju, torej iz bogatih držav v druge države oz. dele sveta, kjer teh sredstev primanjkuje, njen glavni namen pa je razvoj manj razvitega dela v tem odnosu.

Nameni in interesi darovalca razvojne pomoči prejemniku se sicer razlikujejo (moralni, politični, humanitarni, strateški). Tako Todaro (1997: 3) piše, da mednarodno pomoč

sestavljajo med-družbeni pretoki sredstev za zadovoljevanje potreb, želja in interesov prejemnika, vendar nadaljuje, da je v ozadju pomoči skoraj vedno prisoten tudi interes darovalca. Torej razvojna pomoč večinoma prinese vzajemne koristi. Danes je razvojna pomoč koristna oblika sodelovanja z večino držav v mednarodni skupnosti, pri čemer imajo predvsem države v razvoju (DVR) še posebno velike potrebe po razvojnem kapitalu ter po tehnični in tehnološki pomoči za izgradnjo modernega konkurenčnega gospodarstva (Russett in Starr 1996: 273). Najbolj priljubljena oblika pomoči v petdesetih in šestdesetih letih so bile dotacije, kasneje pa tehnična pomoč in posojila. Tehnično pomoč so leta 1949 začele izvajati ZDA v skladu s Trumanovim programom, ki je, glede na politične cilje, enak kot Marshallov načrt, le da je bil dolgoročen in namenjen državam v razvoju (Benko 1997: 268).

Russett in Starr (1996: 273) gospodarsko pomoč pojmujeta kot »prenos gospodarskih dobrin ali storitev od darovalca k prejemniku«. Pomoč lahko zajema »kakršen koli vir ali dobrino, tako denar, storitev ali tehnično pomoč«. Strinjam se z avtorjema, ki pravita, da imajo prejemniki raje večstransko pomoč (mednarodne organizacije, kot so npr. Svetovna banka in različne agencije ZN), kot pa dvostransko, saj ta velikokrat omogoča manipulacijo darovalcev, ki lahko vodi v odvisnost (Russett in Starr 1996: 274). Takšen primer odvisnosti od enega trga so bile države AKP v obdobju konvencije Lomé, ko jim je EU v zameno za stalno ponudbo »tropskih pridelkov« (tako kmetijskih pridelkov kot rudnin) zagotavljala prednostno obravnavanje na področju trgovanja.¹ Po Benku (1997: 266) je glavni namen ekonomske pomoči »ustvariti ugodno mednarodno okolje za tistega, ki daje ekonomsko pomoč«, s čimer se lahko krepijo zaveznitva ali pridobivajo nevtralne države, kar je bilo aktualno predvsem v obdobju hladne vojne. To je torej geopolitični interesu, ki ga kasneje omenjam kot enega glavnih interesov EU za razvojno pomoč Afriki.

2.2 Uradna razvojna pomoč

Izraz uradna razvojna pomoč (ODA – *Official Development Assistance*) je leta 1969 oblikoval Odbor za razvojno pomoč (DAC – *Development Assistance Committee*), pod okriljem Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD² – *Organisation for Economic Co-*

¹ Več v poglavju 3.2.

² Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), ki se državam pomaga spopadati z gospodarskimi, političnimi in socialnimi izzivi globalizacije, je bila ustanovljena leta 1960. Sestavlja jo 30 držav članic, ki jih združujeta načeli proste trgovine in demokratičnega vladanja. OECD je organizacija globalnih razsežnosti, saj aktivno sodeluje s 70 državami in gospodarstvi ter nevladnimi organizacijami. Njeno delo pokriva gospodarske

operation and Development). DAC uradno razvojno pomoč definira kot finančne tokove iz javnega sektorja, ki so dani po koncesijskih finančnih pogojih, s ciljem promocije gospodarskega razvoja in blaginje držav v razvoju (Burnell 1997: 4). ODA vključuje koncesijske kredite iz javnih virov (*Official Concessional Loans*)³ in nepovratna sredstva iz teh virov (*Official Grants*). Glavna cilja teh javnih sredstev sta podpora gospodarskega razvoja in blaginje v državah prejemnicah (Rajkovič 2003: 2). Države prejemnice uradne razvojne pomoči so danes razdeljene v dve skupini. ODA je tako namenjena prvi skupni držav, ki jo sestavljajo »tradicionalne« države v razvoju. Ta skupina se nato glede na bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca deli na še dodatnih pet podskupin, ki pa so v skladu s kriteriji OECD naslednje:

1. najmanj razvite države (*Least Developed Countries*);
2. druge države z nizkim dohodkom (*Other Low Income Countries*): BDP na prebivalca teh držav je bil v letu 2004 nižji od 825 \$);
3. države in ozemlja z nižjim srednjim dohodkom (*Lower Middle Income Countries and Territories*), katerih BDP na prebivalca se je v letu 2004 gibal med 826 \$ in 3255 \$;
4. države in ozemlja z višjim srednjim dohodkom (*Upper Middle Income Countries and Territories*): BDP na prebivalca od 3256 \$ do 10065 \$;
5. države z visokim dohodkom (*High Income Countries*): njihov BDP na prebivalca je višji od 10065 \$.⁴

Druga skupina držav, ki je ravno tako upravičena do sredstev uradne razvojne pomoči, se je oblikovala po koncu hladne vojne, natančneje po razpadu nekdanje Zveze sovjetskih socialističnih republik. Tako so se v to drugo skupino uvrstile novonastale države nekdanje Sovjetske zveze ter države srednje in vzhodne Evrope. Ta skupina ima oznako države in ozemlja v tranziciji (Burnell 1997: 5).

in socialne problematike na področjih makroekonomije, trgovine, izobraževanja, razvoja, znanosti in odkritij. Države članice OECD so: Avstralija, Avstrija, Belgija, Češka republika, Danska, Finska, Francija, Grčija, Irska, Islandija, Italija, Japonska, Kanada, Koreja, Luksemburg, Madžarska, Mehika, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Nova Zelandija, Poljska, Portugalska, Slovaška republika, Španija, Švedska, Švica, Turčija, Velika Britanija in ZDA. Več na OECD (2006).

³ Koncesijski krediti vsebujejo stopnjo darila najmanj 25 %. Višina stopnje darila za konkreten kredit se izračuna na osnovi podatkov o roku odplačila kredita, o obdobju mirovanja pred začetkom plačevanja glavnice in o višini obrestne mere. Daljša sta rok odplačila in obdobje mirovanja in nižja je obrestna mera, višjo stopnjo darila ima kredit. Če je izračunana stopnja darila nižja od 25 %, se kredit opredeli kot kredit, odobren po komercialnih pogojih (Mrak 2002: 555).

⁴ Tabela držav je prikazana v Prilogi A. Več na OECD (2007a).

Države članice OECD si vsako leto prizadevajo, da bi v fond ODA lahko prispevale večji delež njihovega BDP. Dober primer so države članice EU, ki so se z namenom uresničitve razvojnih ciljev tisočletja do leta 2015 zavezale povečati deleže njihovih BDP za URP na rekordnih 0,7 %.⁵ Leta 2005 je državam članicam OECD uspelo sredstva ODA povišati kar za 32 % na rekordnih 106,8 milijard ameriških dolarjev. Razloga za povišanje sredstev sta bila dva: odpis dolga Nigeriji in Iraku ter pomoč državam ob Indijskem oceanu, ki jih je 26. decembra 2004 močno prizadel cunami (OECD 2007c: 1). Edine države, ki že nekaj let dosegajo ciljno vrednost ZN (uresničitev razvojnih ciljev) 0,7 % BDP, pa so Danska, Luksemburg, Nizozemska, Norveška in Švedska (*ibid.*: 3).⁶

2.3 Evropski razvojni sklad

Mednarodna razvojna pomoč je pomemben instrument EU v mednarodnih odnosih in je del njene zunanje politike. EU in njene države članice so v letu 2005 prispevale 55 % sredstev ODA (Evropska komisija 2006:1), ki jih mednarodna skupnost (OECD) namenja državam v razvoju. Razvojna pomoč EU državam AKP zdaj prihaja iz treh glavnih virov: neposredno iz proračuna EU, s katerim upravlja Komisija, iz ERS (*EDF – European Development Fund*), ki je glavni finančni instrument za razvojno pomoč izključno državam AKP in ČDO, tretji vir sredstev pa zagotavlja Evropska investicijska banka (*EIB – European Investment Bank*). Osnovo za oblikovanje ERS najdemo v Rimski pogodbi o Evropski gospodarski skupnosti,⁷ v določilih členov 131, 136 in 157, ki predvidevajo oblikovanje sklada, ki bi afriškim državam (v tistem času še kolonijam) omogočil finančno in tehnično pomoč. ERS so petletni finančni protokoli, dodani sporazumom oziroma konvencijam, s katerimi je EU urejala odnose z AKP državami in ČDO. Tako je bil prvi ERS odobren leta 1959, za obdobje petih let, do leta 1964, ko je bila podpisana konvencija Yaoundé I⁸ in s katero sovpada drugi ERS. V začetku leta 2007 preneha veljati deveti ERS, odobren v okviru Dogovora iz Cotonouja.

⁵ Več o tem v podglavju 5.2 Evropski konsenz o razvoju.

⁶ Priloga B prikazuje neto sredstva ODA držav članic EU.

⁷ Rimsko pogodbo o Evropski gospodarski skupnosti, za katero uporabljam krajši naziv Rimski pogodba (*Treaty establishing the European Economic Community*), so izvirne države članice (kraljevina Belgija, Zvezna republika Nemčija, Republika Francija, Italijanska republika, Veliko vojvodstvo Luksemburg in Kraljevina Nizozemska) podpisale 25. marca 1957, v veljavo je stopila 1. januarja 1958. Besedilo pogodbe je bilo večkrat dopolnjeno (in preimenovano: maastrichtska pogodba, amsterdamska pogodba in nazadnje leta 2001 pogodba iz Nice), zato si pri pisanju diplomskega dela pomagam s prečiščenim besedilom pogodbe (*Temeljni akti Evropskih skupnosti*. Ljubljana: Uradni list Slovenije, 2002).

⁸ Več o konvenciji v nadaljevanju.

Sredstva v ERS ne pritekajo iz proračuna EU, temveč iz *ad hoc* prispevkov držav članic (EC, 2002: 8). Količina, ki jo prispeva država članica, je odvisna od njenega BDP, upoštevajo pa se tudi zgodovinske vezi držav članic EU z državo AKP prejemnico pomoči (*ibid.*: 9). Sredstva ERS so razporeja v tri različne »ovojnice«: ovojnico za dolgoročni razvoj, ovojnico za regionalni razvoj in investicijsko ovojnico. ERS je tako na voljo v različnih oblikah, in sicer v obliki donacij (oz. nepovratnega kapitala), subvencij, tveganega kapitala in posojil zasebnemu sektorju (*ibid.*: 7, 12, 13, 14). V skladu z ERS sta bila v obdobjih prve in druge konvencije Lomé vpeljana dva sistema, ki sta pomagala tistim AKP državam, katerih izvoz je večinoma slonel le na enem kmetijskem (*Stabex*) ali rudninskem proizvodu (*Sysmin*). Sistema sta tovrstnim gospodarstvom držav AKP zagotovila minimalni dohodek v primeru nenačrtovanega izpada dohodkov zaradi različnih vzrokov (npr. nihanje cen proizvodov na svetovnem trgu). Seveda so bila sredstva na voljo le pod določenimi pogoji. Sistema *Stabex* in *Sysmin* sta bila predvsem zaradi neučinkovitosti ukinjena leta 2000 s podpisom Dogovora iz Cotonouja. (Activities of the European Union 2006). Oktobra 2003 je Evropska komisija predlagala, da se sredstva ERS za pomoč AKP državam in ČDO vključi v redni proračun EU. Tako devetega ERS, ki se izteče v začetku leta 2007,⁹ ne bi nadomestili z desetim EDF, saj Komisija meni, da bi enoten proračun omogočil večji javni nadzor sredstev, večjo transparentnost in učinkovitost sredstev, namenjenih financiranju razvojne pomoči državam AKP. S tem predlogom se nekatere države članice ne strinjajo. Hkrati je EU razširila zunanje sodelovanje tudi na druge regije in zato ločen sklad, ki je namenjen financiranju le držav AKP, ni več privilegij, ampak nesmisel (EC: 2003). Deseti ERS je bil vseeno odobren, in sicer za obdobje 2008 do 2013, njegova skupna vrednost pa znaša 22,7 milijard evrov (EuropaWorld 2006).

⁹ Finančna perspektiva EU za obdobje 2007 do 2013 je še v postopku dogovarjanja. Več na EC (2007b).

Tabela 2.3.1: Razvoj Evropskega razvojnega sklada

ERS	Obdobje	Konvencija	Vrednost v milijardah EUR
Prvi ERS	1959–1964	Rimska pogodba	..
Drugi ERS	1964–1970	Yaoundé I	..
Tretji ERS	1970–1975	Yaoundé II	..
Četrty ERS	1975–1980	konvencija Lomé I	3,072
Peti ERS	1980–1985	Lomé II	4,542
Šesti ERS	1985–1990	Lomé III	7,440
Sedmi ERS	1990–1995	Lomé IV	12,0
Osmi ERS	1995– 2000	dopolnjena Lomé IV	14,625
Deveti ERS	2002–2007	Dogovor iz Cotonouja	13,5
Deseti ERS	2008 –2013	/	22,7

Vir: prirejeno po EC (2005b).

Tabela 2.3.2: Finančna sredstva, namenjena afriškim, karibskim in pacifiškim državam in čezmorskim državam in ozemljem za obdobje 2002–2007

Finančna sredstva za obdobje 2002–2007	Vrednost – milijard evrov
9. EDF	Skupaj: 13,5
Ovojnica za dolgoročni razvoj	10,0
Ovojnica za regionalni razvoj	1,3
Investicijska ovojna	2,2
Sredstva iz prejšnjega ERS	1,2
Sredstva EIB	1,7
Skupaj	16,4*

*Od celotnih 16,4 milijarde evrov je bilo ČDO namenjenih 175 milijonov evrov.

Vir: prirejeno po EC (2002: 13).

3. RAZVOJ SODELOVANJA MED AFRIKO IN EVROPSKO UNIJO OD LETA 1957 DO LETA 2000 NA PODLAGI OSNOVNIH DOKUMENTOV SODELOVANJA

3.1 Od Rima do Loméja

3.1.1 Pogodba o Evropski skupnosti

Začetki razvojnega sodelovanja med EU in afriško celino segajo v leto 1957, ko je bila v Rimu podpisana pogodba o Evropski gospodarski skupnosti oziroma Rimska pogodba, s katero je bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost (EGS). Predvsem Francija, ki je imela v »svojem« delu Afrike še vedno kolonialne posesti in v njih precejšnje naložbe, se je zavzemala za posebno obravnavo teh držav v nasprotju z drugimi tretjimi državami (Šabič, 1992: 1102). Francija je želela, da breme razvojne pomoči njenim kolonijam deloma prevzame ES (Jarc 1991: 1493), s čimer se Nemčija in Nizozemska nista strinjali, saj so bile kolonije na poti k neodvisnosti.

Odnos ES z nekdanjimi kolonijami opredeljujejo zadnji členi tretjega dela Rimske pogodbe (177., 180. in 181. člen). V 177. členu je zapisano, da ES podpira trajnostni gospodarski in socialni razvoj DVR, zlasti tistih, ki so v najbolj neugodnem položaju, skladno in postopno vključevanje držav v razvoj v svetovno gospodarstvo in boj proti revščini v DVR. Politika Skupnosti na področju razvojnega sodelovanja tako prispeva k razvijanju in krepitvi demokracije, pravne države ter spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Za razvoj tretjih držav je pomemben 180. člen, ki pravi, da naj ES in države članice usklajujejo svoje politike razvojnega sodelovanja in se med seboj posvetujejo o programih pomoči tudi v mednarodnih organizacijah in na mednarodnih konferencah. Skupnost pa naj v okviru svojih pristojnosti gospodarsko sodeluje s tretjimi državami in mednarodnimi organizacijami, kar je zapisano v 181. členu pogodbe o Evropski gospodarski skupnosti. S stališča razvojnega sodelovanja ES z DVR pa je najpomembnejši četrti del Rimske pogodbe z naslovom Pridruževanje čezmorskih držav in ozemelj (ČDO), s katerim je bil določen status nekdanjih kolonij. Po 182. členu države članice soglašajo, da ES pridružijo neevropske države in ozemlja, ki imajo posebne odnose z Dansko, Francijo, Nizozemsko in Združenim kraljestvom, glavni namen pridruževanja pa je spodbujati gospodarski in socialni razvoj čezmorskih držav in ozemelj, vzpostavljati tesne ekonomske odnose med njimi in Skupnostjo kot celoto.

Člen 183 Rimske pogodbe državam članicam nalaga, da trgovino s čezmorskimi državami in ozemlji obravnavajo enako kakor medsebojno. Prepovedane so carine pri uvozu blaga iz čezmorskih držav in ozemelj v države članice in pri uvozu blaga iz držav članic v čezmorske države in ozemlja (184. člen). DVR so torej na področju blagovne menjave enotne državam članicam ES. Hkrati pa četrti del Rimske pogodbe postavlja temelje ERS, saj se od držav članic Evropske skupnosti pričakuje, da bodo sodelovale pri naložbah, potrebnih za postopen razvoj teh držav in ozemelj (183. člen).

3.1.2 Sporazum Yaoundé I in Yaoundé II

Sporazum o pridruženem članstvu čezmorskih držav in ozemelj je bil podpisan leta 1958 za obdobje petih let. V tem času je večina kolonij pridobila neodvisnost, zato je bilo potrebno sodelovanje prilagoditi novim razmeram (Šabič 1992: 1102). Četrti del pogodbe o Evropski gospodarski skupnosti je ES uspelo zamenjati z novim sporazumom Yaoundé, podpisanim v Kamerunu, ki ravno tako vsebuje določila o razvojni pomoči nekdanjim kolonijam držav članic ES. Konvenciji Yaoundé I in Yaoundé II so z ES sklenile le nekdanje afriške francoske in belgijske kolonije¹⁰ (Jarc 1991: 1493). Prva je prenehala veljati 31. maja 1969, Yaoundé II, podpisana leta 1969, pa je prenehala veljati leta 1975, ko jo je nadomestila konvencija Lomé (EC: 2006a). Konvenciji sta za afriške države predvidevali brezcarinski izvoz nekaterih industrijskih dobrin (izvažanje agrarnih pridelkov ni imelo prednosti, saj bi lahko preveč škodilo kmetom ES) v države članice ES, hkrati pa sta nadaljevali s sistemom financiranja razvoja afriških držav, ki ga je ES predvidevala v pogodbi o Evropski gospodarski skupnosti in ga je leta 1959 dejansko začela uresničevati (ERS 1) z ERS (ERS 2 in ERS 3) (*ibid.*).

¹⁰ Priloga C: Afriške države podpisnice konvencij Yaoundé I in Yaoundé.

3.2 Konvencija Lomé

Skupna nomenklatura afriško, karibske in pacifiške države (države AKP)¹¹ je bila vpeljana 6. junija 1975 s podpisom Dogovora iz Georgetowna,¹² deloma iz organizacijskih razlogov, večinoma pa zaradi primerljivih ekonomskih struktur in geografskega položaja držav, s katerimi je ES želela ohraniti posebno pogodbeno razvojno sodelovanje. Kot pravi Dogovor iz Georgetowna, je skupina AKP osnovana na šestih geografskih regijah, in sicer Srednje, Vzhodne, Južne in Zahodne Afrike, Karibov in Tihega oceana. Države AKP že v preambuli poudarjajo medsebojno solidarnost, tesnejše medregionalno trgovinsko in gospodarsko sodelovanje kot enega izmed glavnih ciljev pa dogovor navaja uresničevanje Loméjske konvencije (Kovačič 2006: 18). Do preoblikovanja temeljev sodelovanja med ES in državami AKP je prišlo leta 1973, ko so se državam članicam ES pridružile Velika Britanija, Irska in Danska, saj se je tako število nekdanjih kolonij še povečalo. Za članice britanskega Commonwealtha, ki so bile sicer naprednejše od afriških kolonij Francije in Nizozemske, je bilo treba (tako kot za nekdanje kolonije Francije in Belgije ob sprejemu konvencije Yaoundé), določiti poseben status.

Konvencijo Lomé¹³ sestavlja serija štirih konvencij, sprejetih za obdobje pet let, le zadnja četrta Loméjska konvencija, ki je bila podpisana 15. decembra 1989, je bila sprejeta za deset let. Vse štiri konvencije so ES in države AKP podpisale v prestolnici Lomé afriške države Togo. Prvo konvencijo Lomé je 28. februarja leta 1975 podpisalo 46 afriških, karibskih in pacifiških držav in devet držav članic ES. Pri podpisu zadnje je število držav AKP naraslo na 68, število držav članic ES pa na 12. Konvencija Lomé je dvostranski sporazum, ki vsebuje določila o trgovinskem, finančnem, tehničnem in industrijskem sodelovanju med državami AKP in ES. Sporazum temelji na načelu enakopravnosti med partnerji in je primarno usmerjen k pospešitvi razvoja skupine držav AKP. Načela, ki jih konvencija Lomé postavlja kot temelj, so solidarnost, enakopravnost in skupni interesi. Najpomembnejša pridobitev konvencije je nevzajemno prednostno trgovanje, ki naj bi bilo donosnejše za države AKP.

¹¹ Priloga D: Preglednica Afriških držav skupine AKP držav in držav članic ES, podpisnic konvencij Lomé.

¹² Dogovor iz Georgetowna, ki je bil dopolnjen z Odločbo št. 1/LXVIII/03, s 78. seje Sveta Ministrov, v Bruslju, 27. in 28. 11. 2003 *The Georgetown Agreement as amended by Decision No. 1/LXVIII/03 of the 78th Session of the Council of Ministers, Brussels, 27 and 28 November 2003*: ACP/27/005/00Rev.16, sprejet in v veljavi od 28. 11. 2003, http://www.acpsec.org/en/conventions/The_Georgetown_Agreement_en.pdf (27. september 2006).

¹³ AKP–ES loméjska konvencija, *ACP–EC Convention of Lomé*, O. J. 30. 1. 1976 (L25), podpisana 28. 2. 1975, v veljavo je stopila 1. 4. 1976.

Sporazum zagotavlja prosto trgovino, brezcarinski izvoz¹⁴ večine kmetijskih proizvodov (94,2 %) iz držav AKP v države članice ES, še vedno pa je veljaven sistem kvot za nekatere (konkurenčne) pridelke, kot sta sladkor in govedina. K prvi konvenciji Lomé je tako dodan poseben protokol, ki se nanaša na izvažanje sladkorja. Ta predvideva, da bo ES vsako leto od držav AKP odkupila 1,4 milijona ton sladkorja.¹⁵ Cena takšnega nakupa je enaka ceni, po kateri ES sladkor odkupi od evropskih proizvajalcev sladkorja. Dodana sta tudi Protokola o bananah in rumu.¹⁶

Novost, ki jo je vpeljala prva Loméjska konvencija, je sistem za uravnoteženje izvoznih prihodkov osnovnih kmetijskih pridelkov, imenovan *Stabex*¹⁷ (*Stabilization of export earnings from agricultural commodities*). Državam AKP je bila s skladom *Stabex* zagotovljena pravica nadomestila v primeru nenadnega in nenačrtovanega izpada dohodka zaradi različnih vzrokov (naravne katastrofe, nestabilne cene nekega pridelka na svetovnem trgu) (Šabič 1992: 1104). *Stabex* je v skladu s prvo konvencijo Lomé pokrival 12 osnovnih pridelkov (kakav, arašidi, kava, bombaž, kokosovi orehi, plodovi palm, usnje in koža, drevesna debla, banane, čaj, surova agava in železova ruda).¹⁸ Subvencije so bile večinoma pokrite s sredstvi četrtega ERS, ki je znašal 3 milijarde U. A.,¹⁹ sredstva, ki jih je prispevala Evropska investicijska banka, pa 390 milijonov U. A. (3,0 milijarde ekujev).²⁰ Države AKP naj bi izboljšale tudi industrijski sektor in spodbujale industrijsko sodelovanje pogodbenih strank. Oblikovala naj bi se mala in srednja podjetja, ES pa bi si prizadevala, da bi državam AKP ponudila izkušnje, tehnologije in pomagala zgraditi potrebno infrastrukturo (26., 27. in 32. člen prve konvencije Lomé). 91. člen je določal, da se veljavnost prve konvencije Lomé izteče 1. marca 1980. Utrjevanje sodelovanja, ki je zagotovilo predvsem povečanje finančnih sredstev (4,542 milijard ekujev; peti ERS), je prinesla druga Loméjska konvencija,²¹ podpisana 31. oktobra 1979. Konvencija, ki sicer ni prinesla velikih sprememb, je uravnavala

¹⁴ Brezcarinski izvoz zagotavlja 2.1. člen prve konvencije Lomé.

¹⁵ V Protokolu št. 3 prve konvencije Lomé je v tretjem členu določena natančna količina sladkorja, ki jo posamezna država AKP lahko izvozi na trg ES. Te količine so označene kot letne »dogovorjene« količine (*»agreed quantities«*). Teh količin ni dovoljeno zmanjšati brez privolitve posamezne države.

¹⁶ Lomé dossiers (1975) *The Courier Magazine* (31), str. 38.

¹⁷ Stabex opredeljujejo določila členov od 16 do 25 prve konvencije Lomé (Naslov II, poglavje I).

¹⁸ Ti pridelki so določeni v 17. členu (Naslov II, poglavje I) prve konvencije Lomé.

¹⁹ Znesek določen v 42. členu prve konvencije Lomé (Naslov III).

²⁰ Enota U.A. (*unit of account*) je bila leta 1975 ekvivalentna 1,24 \$ (*ibid.*). Enoto eku (ECU) je s 1. januarjem 1999 nadomestil evro, v razmerju 1:1. Od 1. januarja 1999 se tako vsako sklicevanje na eku v pogodbah, predpisih in drugih uradnih dokumentih nadomesti s sklicevanjem na evro v razmerju ena proti ena: Urad vlade RS za informiranje (2007), *Menjalna razmerja*, <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/23-6/> (5. november 2006).

²¹ Druga AKP–ES loméjska konvencija, *The Second ACP–EC Convention of Lomé*, O. J. 22. 12. 1980 (L 347), podpisana 31. 10. 1979, v veljavo stopi 1. 1. 1981.

razvojno sodelovanje med državami AKP in ES v obdobju od 1. marca 1980 do 28. februarja 1985. Število držav podpisnic na strani AKP držav je naraslo na 58.²² Seznam proizvodov sistema *Stabex* je bil razširjen na 21 pridelkov, hkrati pa je bil vpeljan nov sistem, ki je predvideval pomoč državam, odvisnim od proizvodnje rudnin²³ in katerih proizvodov sistem *Stabex* ni vključeval. Ta sistem, imenovan *Sysmin*, je pokrival izpad proizvodnje, do katerega je prišlo zaradi dogodkov, na katere država ni mogla vplivati. V primerjavi s *Stabexom* se torej sredstva iz *Sysmina* niso uporabljala za kritje izpadov dohodka zaradi padca cen na svetovnem trgu, temveč so zgolj nadomeščala izpad proizvodnje, ki je bil posledica notranjih (gospodarskih, političnih, naravnih) dejavnikov (Šabič 1992: 1104).

Osmega decembra 1984 je sledila tretja prenova konvencije Lomé.²⁴ Prestolnica Lomé je tedaj gostila predstavnike desetih držav članic ES in 65 držav AKP. Gospodarskemu in tehničnemu sodelovanju je bila prvič dodana človeška dimenzija.²⁵ Namen konvencije je bila pospešitev gospodarskega, družbenega in kulturnega razvoja držav AKP. Enakopravnost moškega in ženske ter spoštovanje človekovega dostojanstva sta bili pomembni novosti. Partnerstvo naj bi spodbujalo večjo vključenost posameznika v razvoj. Vendar sporazum ni vseboval pravno zavezujočega spoštovanja človekovih pravic (Jarc, 1991: 1493), na kar sta obe skupini držav sicer opozorili, predvsem zaradi etničnega čiščenja v Južni Afriki. Prvič se je v partnerstvu AKP–ES omenjalo regionalno povezovanje, saj je konvencija pravila, naj se države, da bi razvile duh kolektivism, začnejo povezovati v regionalne skupine (6. člen). Velik poudarek je bil na razvoju kmetijstva, kar bi zagotovilo varnost preskrbe s hrano (*food security*) v državah AKP. ES in države AKP bi se skupaj borile za večjo zaščito okolja in naravnih virov, proti suši in dezertifikaciji, saj bi bila podeželskemu prebivalstvu le tako zagotovljena zadostna preskrba s hrano (12. člen). Nova področja tega sporazuma so bila razvoj rudarstva, energetike, ribištva, transporta in komunikacij ter storitev (turizma, pomorskega prometa), ter obnova obstoječih industrijskih zmogljivosti s promocijo malega in srednjega podjetništva (Jarc 1991: 1493), kar je bil sicer namen že prve konvencije Lomé, ko so države AKP poleg kmetijstva nameravale obuditi industrijsko proizvodnjo.²⁶ Pred

²² Glej prilogo D.

²³ Glavne izvozne rudnine: baker, aluminijev oksid, fosfati, boksit, mangan, železo in kositer. Več na Lomé II dossiers (1979).

²⁴ Tretja AKP–ES loméjska konvencija, *The Third ACP–EC Convention of Lomé*, O. J. 31. 03. 1986 (L 86), podpisana 8. 12. 1984, v veljavo je stopila 1. 5. 1986.

²⁵ Že v preambuli tretje Loméjske konvencije pogodbenice stranke potrdijo vero v temeljne človekove pravice, dostojanstvo in vrednost človeka ter enakopravnost moškega in ženske.

²⁶ Naslov III Loméjske konvencije (industrijsko sodelovanje) vsebuje določila o izgradnji ustrezne infrastrukture, povezane z industrijsko proizvodnjo (transport, raziskovalne dejavnosti, energetika, šole).

podpisom četrte konvencije Lomé je bil na strani držav AKP prisoten strah, da bi prišlo do poslabšanja dotedanjega razvojnega sodelovanja ES z nerazvitim Jugom. Mednarodne odnose so močno zaznamovale nenadne spremembe v Vzhodni Evropi, kjer so se po padcu železne zaves države začele spogledovati z demokratičnim Zahodom. Države AKP pa so pestili vse večja revščina, neenakost, nerazvitost in dolgovi, ki velikokrat izčrpajo sredstva namenjena, za razvoj.

Četrta in zadnja konvencija Lomé²⁷ je bila vseeno podpisana 15. decembra 1989, prvič za obdobje desetih let. Večinoma je pokrivala enaka področja kot Lomé III, a je vendar vsebovala nova področja sodelovanja. Spoštovanje človekovih pravic je prvič postalo pravno zavezujoče, kar je določal 5. člen četrte konvencije Lomé, ki je določal tudi, da naj bo razvoj osredotočen na človeku. Dodano je bilo tudi določilo o prepovedi kakršne koli oblike diskriminacije. Konvencija je vključevala naslednja področja sodelovanja ES in držav AKP: varstvo človekovega okolja in naravne dediščine, razvoj podeželja in varnost preskrbe s hrano, razvoj ribištva, področje primarnih proizvodov, razvoj industrije, razvoj rudarstva, razvoj energetike, razvoj podjetij, kjer je velik poudarek na izboljšanju privatnega sektorja in povečanju tujih naložb. Kljub okoliščinam v mednarodni skupnosti, ki niso bile naklonjene večanju finančne pomoči, je konvencija predvidela dva, v primerjavi z Lomé III, bogatejša finančna paketa: prvega, ki ga je pokrival sedmi ERS (12 milijard ekujev),²⁸ za obdobje prvih pet let (1990–1995) drugi pa je sovpadal z osmim ERS (14,625 milijard ekujev).²⁹ Velik problem držav AKP, ki je zaviral razvoj, je velik zunanji dolg. Zato so bili izboljšani pogoji znotraj sistemov *Stabex* in *Sysmin*, sredstva so bila državam AKP priskrbljena v obliki donacij (subvencij), odpravljena so bila tudi posebna posojila, ki so bila na voljo v sistemu *Stabex*.

Procesi širitve EU,³⁰ spremembe v državah AKP in zaključek Urugvajskega kroga svetovnih trgovinskih pogajanj so med letoma 1994 in 1995 pripeljali do revizije konvencije. Dopolnitve so v veljavo stopile 1. junija 1998. Bistveni elementi dopolnjene konvencije Lomé

²⁷ Četrta AKP–ES loméjska konvencija, *The Fourth ACP–EC Convention of Lomé*, O. J. 17. 08. 1981 L (229), podpisana 15. 12. 1989, stopi v veljavo 1. 9. 1991.

²⁸ Finančni protokol četrte konvencije Lomé.

²⁹ Več na Lomé dossiers (1990).

³⁰ S pogodbo iz Maastrichta, podpisano 7. januarja 1992, se je Evropska skupnost preimenovala v Evropsko unijo (EU), zato od tega leta dalje uporabljam ime EU.

so postale demokracija, vladavina prava, spoštovanje človekovih pravic in odgovorno vladanje, ki so hkrati tudi pogoji za nadaljnje odobravanje razvojne pomoči državam AKP.³¹

3.3 Vodilni interesi ES za razvojno pomoč Afriki v času konvencije Lomé

Ko je večina nekdanjih kolonij držav članic ES postala neodvisnih, si je ES z njimi prizadevala obdržati tesen partnerski odnos. Državam AKP so zagotovile prednostno obravnavo na področju trgovine, ki ni temeljilo na recipročnosti. To prednostno trgovanje je ES uravnavala s sistemom *Stabex*, ki se je uporabljal za kmetijske pridelke in s sistemom *Sysmin* za rudnine. Sistema *Stabex* in *Sysmin* sta po mnenju številnih strokovnjakov poskus ES, da države AKP veže na trg ES, saj ji sistema zagotavljata pokritje izgube nenadnega izpada dohodkov, sicer pod določenimi pogoji. Države AKP bi tako prednostno izvoz pridelkov usmerile na trg ES in s tem hkrati evropskim trgom omogočile stalno zalogo tropskih pridelkov (zlasti rudnin, ki jih je v času prvih dveh konvencij v Evropi primanjkovalo), kar je bilo dobrodošlo po naftni krizi leta 1973. Praktično vsi izdelki iz držav AKP (99,5 %) so imeli prost brezcarinski dostop do trga ES (Šabič 1992: 1103). Za preostale pridelke, ki so bili konkurenčni evropskim (govedina, teletina in sladkor), se ES ni držala načel proste trgovine, saj je bil njihov primarni interes zaščititi domače proizvajalce. Tako je v dodatnih protokolih h konvencijam določila količino posameznega izvoznega pridelka (npr. banan in sladkorja). Z vsemi naštetimi ukrepi je ES na eni strani opravljala svojo moralno dolžnost do nekdanjih kolonij, na drugi pa je dobro poskrbela za dolgoročno odvisnost afriških držav, ki so, da bi preživele, državam članicam ES zagotavljale blaginjo. Našteto lahko opredelim kot gospodarski interes ES za razvojno pomoč Afriki.

V Loméjski konvenciji se je vsaj do konca hladne vojne skrival tudi geopolitični interes. Razvojna pomoč Afriki, ki je v tistem obdobju predvsem v obliki prednostnih pogojev trgovanja, je bila za ES idealen način, da so države AKP v času hladne vojne ostale zveste Zahodu. Konec hladne vojne je državam AKP v tem smislu zato vzel pogajalsko moč. Po drugi konvenciji Lomé je ES tako postopoma začela zmanjševati oblike prednostnega obravnavanja afriških držav.

³¹ Dogovor, ki dopolnjuje četrto AKP–ES Loméjsko konvencijo, *Agreement amending the Forth ACP – EC Convention of Lomé*, ACP/CE/2163/95, podpisan 4. novembra 1995 v Mauritiusu, v veljavo stopi 1. junija 1998.

Politični interes, ki sicer ni bil tako izrazit, je bil v državah AKP odpraviti totalitarne režime in jih pretvoriti v demokratične. Ta interes je bil najbolj opazen v zadnji konvenciji Lomé, ki je že vsebovala določila o spoštovanju človekovih pravic, večji vlogi žensk v gospodarstvu, zaščiti človekovega okolja in naravnega bogastva in vladavini prava. Demokracija, vladavina prava in spoštovanje človekovih pravic so postali temeljni pogoj nadaljnje razvojne pomoči EU.

3.4 Ozadje oblikovanja Dogovora iz Cotonouja

Sporazum iz Loméja je najobsežnejši po številu držav podpisnic (70) in po področjih, ki jih pokriva. To je sporazum, podpisan med severom in jugom, oz. med razvitim in nerazvitim svetom. Dejanskih dosežki konvencije Lomé so skopi in niso izpolnili pričakovanj ne ene ne druge strani. Vse od leta 1975 je revščina v afriških državah močno naraščala. V obdobju 1980–1985 je število revnih naraslo na 270 milijonov, kar je leta 1985 predstavljalo skoraj polovico afriškega prebivalstva (UNDP 1990: 22). Hkrati je imela Afrika v primerjavi z drugimi regijami v razvoju najnižjo pričakovano življenjsko dobo, najvišjo stopnjo umrljivosti dojenčkov in najnižjo stopnjo pismenosti (*ibid.*). Velik problem sta bila tudi nezadostnost hrane in dostop do pitne vode. V letu 1986 je v nekaterih afriških državah (Etiopija, Mozambik, Mali, Gvineja) imelo manj kot 20 % ljudi dostop do pitne vode (*ibid.*: 23) in le 55 % prebivalstva podsaharske Afrike je imelo dostop do osnovne zdravstvene oskrbe (UNDP, 1990: 23). Vse bolj redke naravne vire je izkoriščalo vse več ljudi, saj se je svetovna populacija v tridesetih letih povečala za 3 milijarde (od 2 milijard leta 1960 na 5 milijard v letu 1990), pri čemer so izmerili najvišjo letno rast, 3,1 %, ravno v Afriki (*ibid.*: 25). Indeks človeškega razvoja (*HDI – Human Development Index*) ki ga merimo z naštetimi kazalci, je bil v Severni Afriki višji, rezultati so bili slabši zlasti zaradi nerazvitosti podsaharske Afrike. Četrta konvencija Lomé je poudarjala, da je treba ženskam omogočiti večjo prepoznavnost in vključenost v družbo in razvoj. Leta 1992 je bilo v podsaharski Afriki 49 % žensk vpisanih v osnovno in srednjo šolo (UNDP 1995: 29). Podsaharska Afrika je imela tudi najvišjo stopnjo rodnosti, ki je v tridesetih letih (1970–1992) sicer padla za 0,3 točke, a je bila še vedno visoka, saj ženska v povprečju rodi 6 otrok. Zanimiv se mi zdi podatek, da je v podsaharski Afriki v letih 1986–1993 kontracepcijo uporabljalo le 15 % žensk (*ibid.*: 56). Položaj žensk se je izboljšal na področju izobraževanja in zdravstva, še zdaj pa so zlasti vrata gospodarstva in politike na splošno, ne le v DVR, za ženske zaprta.

Poleg slabih rezultatov na področju človeškega razvoja so bile razmere slabe tudi na gospodarskem področju. Delež izvoza iz držav AKP na trg EU se je razpolovil. Leta 1976 je delež izvoza znašal 6,7 %, leta 1997 pa le 3,8 % (Watanabe 2006: 45). BDP na prebivalca je od leta 1975 pa do leta 1998 počasi upadal, in sicer s 699 ameriških dolarjev v letu 1975 na 578 ameriških dolarjev v letu 1998 (UNDP 2000: 181). Za države AKP so bili velika ovira visoki dolgovi.³² Svetovna banka in IMF sta leta 1996 oblikovala instrument, imenovan Pobuda HIPC³³ (*Heavily Indebted Poor Countries*), namenjen odpravi dolga močno zadolženih revnih držav. Tri leta po vpeljavi Pobude HIPC so samo štiri močno revne države prejele pomoč za lajšanje bremena dolga (Bolivija, Gvajana, Mozambik in Uganda), druge tri (Burkina Faso, Mali in Slonokoščena obala) so morale na pomoč počakati.

Tabela 3.4.1: Dolg in izvoz izbranih močno zadolženih držav

Izbrana država	Delež dolga v odnosu do BDP (%) leta 1997	Delež dolga v odnosu do izvoza (%) v letih 1995–1997	Povprečna letna rast izvoza v letih 1990–1996
Benin	77	342	– 14
Burkina Faso	54	423	– 16
Gana	89	352	4,0
Mali	119	524	6,2
Mavretanija	235	488	11,2
Mozambik	233	1217	3,3
Uganda	56	478	29,1

Vir: prirejeno po: UNDP (2000b: 47).

Obdobje kolonialnega osvajanja in kolonialnega osvobajanja je minilo. EU vstopa v nova gospodarska in politična sodelovanja, ki vplivajo tudi na odnose z državami AKP. Iztek četrte konvencije Lomé (29. februarja 2000)³⁴ je bila idealna priložnost, da EU temeljito preoblikuje partnerstvo z afriškimi državami in ga prilagodi mednarodnim okoliščinam in pravilom, ki jih postavlja WTO (Svetovna trgovinska organizacija). Preferenčna trgovina EU z državami AKP ni v skladu z načeli GATT/WTO, saj je diskriminatorna proti drugim državam v razvoju (azijskim in latinskoameriškim). Napake konvencije Lomé in 25–letne izkušnje so dobra odskočna deska za vzpostavitev novega, učinkovitejšega sodelovanja. V državah AKP bo tako

³² Glej tabelo spodaj.

³³ Več o Pobudi HIPC v podpoglavju 4.4.1., v katerem opisujem Deklaracijo iz Kaira, ter Prilogi A, v katerem je naveden seznam močno zadolženih revnih držav.

³⁴ Activities of the European Union, Summaries of European Legislation (2006) *Cotonou Agreement*, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12101.htm> (5. november 2006).

treba vzpostaviti demokratične politične sisteme z dobrimi, odgovornimi političnimi vodji, doseči vladavino prava, spoštovanje človekovih pravic in oblikovati realne, individualne razvojne strategije (v prvi vrsti osredotočene predvsem na zmanjševanje revščine). Nujna je diverzifikacija gospodarstva in aktivnejša vključenost na svetovni trg, saj njihov delež na trgu znaša le 2 %.³⁵

4. UREDITEV SODELOVANJA V NOVEM TISOČLETJU

4.1 Dogovor iz Cotonouja

Pogajanja o prihodnosti odnosov med državami AKP in EU so se začela septembra 1998 in so bila končana februarja 2000. Dogovor iz Cotonouja³⁶ je bil podpisan v beninski prestolnici Cotonou 23. junija 2000 za obdobje 20 let, v veljavo je stopil čez slaba tri leta, in sicer 1. aprila 2003. K njemu je pristopilo 77 držav AKP in 15 držav članic EU. Sporazum vsebuje revizijsko klavzulo, ki vsakih pet let predvideva možnost revizije (izjeme so gospodarska in trgovinska določila, ki jih pokrivajo posebni revizijski postopki; 95. člen). Revizija dogovora je bila prvič opravljena 23. februarja 2005.

4.1.1 Pet stebrov sodelovanja

Namen novega sporazuma je okrepitev politične razsežnosti, zagotovitev večje fleksibilnosti in naložitev večje mere odgovornosti državam AKP. Okrepljena politična razsežnost je novost, izpostavljena že v preambuli Dogovora iz Cotonouja, ki je pravila, da države AKP lahko (dolgoročno) razvoj dosežejo le v političnem okolju, ki zagotavlja mir, varnost in stabilnost, spoštovanje človekovih pravic, vladavino prava in dobro upravo. Poleg politične dimenzije so prisotne tudi okoljska, trgovinska in razvojna, pri čemer sta bili zadnji dve izpostavljeni že v četrti konvenciji Lomé.

Dogovor iz Cotonouja temelji na petih med seboj tesno povezanih stebrih: že omenjeni politični razsežnosti, pristopu sodelovanja, razvojnih strategijah, katerih prioriteta je

³⁵ Zelena knjiga o odnosih med Evropsko unijo in AKP državami pred vstopom v 21. stoletje.

³⁶ Partnerski dogovor med člani afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisan v Cotonoujou dne 23. junija 2003 (*Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific group of states, of the one part, and the European Community and its member states, of the other part, signed in Cotonou on 23 of June 2003*), v veljavi od 1. aprila 2003.

zmanjšanje revščine, oblikovanju novega okvira trgovinskega in gospodarskega sodelovanja in reformi finančnega sodelovanja.

4.1.1.1 Okrepljena politična razsežnost

Med ključne elemente politične razsežnosti spadajo okrepljen politični dialog, politika vzpostavljanja miru in preprečevanja konfliktov, spoštovanje človekovih pravic (predvsem enakopravnost moškega in ženske, manjših in velikih narodov) in demokratičnih načel, ki temeljijo na vladavini prava in odgovornem vladanju. Spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin je eden glavnih in hkrati osnovnih elementov Dogovora iz Cotonouja (9. člen). V 8. členu Dogovora iz Cotonouja je zapisano, da je namen poglobljenega političnega dialoga izmenjava informacij, gojenje vzajemnega razumevanja, preprečevanje nesporazumov med EU in državami AKP (v nadaljevanju med obema stranema) in predvsem, da ta pripomore k hitrejšemu uresničevanju dogovorjenih prednostnih vprašanj. Poglobljen politični dialog bo prispeval k varnosti, miru in stabilnosti ter promociji demokratičnega političnega sistema. Politični dialog naj bo podlaga vsem razvojnim strategijam in ključnim problematikam, kot so migracije, vprašanje kulturne dediščine, trgovanje z orožjem in mamili ter rasna, verska ali etnična diskriminaciji. Deveti člen Dogovora iz Cotonouja pravi tudi naj bo politično sodelovanje usmerjeno v trajnostni razvoj, ki naj bo osredotočen na človeka, saj lahko človek k razvoju največ prispeva in od razvoja največ pridobi.

Novost Dogovora iz Cotonouja je politika vzpostavljanja in ohranjanja miru ter preprečevanje nasilnih spopadov, ki bi oblikovala regionalne, podregionalne in nacionalne kapacitete, ki bi preprečevale nasilne konflikte že v začetnih fazah. V nadaljevanju 11. člen Dogovora iz Cotonouja izpostavlja problematiko otrok vojakov, omejevanja sredstev, porabljenih za oboroževanje, trgovanja z orožjem, nezakonitega trgovanja in kopičenja lahkega orožja. Z vzpostavljanjem miru in varnosti je povezana tudi problematika migracij. Vprašanju migracij je v celoti namenjen 13. člen Dogovora iz Cotonouja, ki opozarja, da problematika migracij zahteva poglobljen politični dialog v okviru sodelovanja EU in držav v skupini AKP. Ob zakonitih migracijah, naj bodo državljani tretjih držav deležni poštenega ravnanja, cilj integracijskih politik naj bo zagotavljanje enakih pravic, kot jih uživajo preostali državljani, vsebujejo pa naj načela, ki obsojajo in prepovedujejo gospodarsko, socialno in kulturno diskriminacijo. Nezakonito preseljevanje se lahko prepreči z razvojnimi strategijami, usmerjenimi v zmanjševanje revščine, z izboljšanjem bivanjskih razmer, ustvarjanjem novih zaposlitev in izobraževanjem. EU zato obljublja, da bo z regionalnimi programi sodelovanja,

usposabljala državljane držav AKP na njihovem ozemlju in tudi v državah članicah EU. Problematike, zajete v 9., 10., 11. in 13. členu (nasilni spopadi, nezakonito trgovanje z orožjem in s prepovedanimi drogami, revščina, spoštovanje človekovih pravic in nezakonita migracija), so problemi globalnih razsežnosti in zato je njihovo uspešno reševanje stvar vzajemnih koristi EU in držav AKP. EU tako na eni strani z razvojno pomočjo opravlja moralno dolžnost spopadanja z najbolj žgočimi globalnimi problemi, na drugi strani pa (v tem primeru z izobraževanjem mladih in usposabljanjem delavcev) poskuša omejevati tokove nezakonitega trgovanja in imigriranja državljanov držav AKP.

4.1.1.2 Pristop sodelovanja

Drugi steber Dogovora iz Cotonouja poudarja znatno vlogo nedržavnih akterjev v oblikovanju in implementaciji razvojnih strategij. Med najpomembnejše nedržavne akterje EU uvršča regionalne in podregionalne organizacije ter privatni sektor. Večja vpletenost civilne družbe hkrati prispeva k oblikovanju stabilnega demokratičnega političnega okolja (10. člen).

4.1.1.3 Razvojne strategije s prednostno nalogo zmanjšanja revščine

Dogovor iz Cotonouja problematiko revščine izpostavlja že v preambuli in jo nato v 1. členu izpostavlja kot prednostni cilj partnerstva EU in držav AKP. Zmanjševanje revščine zahteva sodelovanje obeh strani na treh ključnih področjih: gospodarski razvoj, družbeni in kulturni razvoj ter regionalno sodelovanje in integracija.

Kot sem že omenila, sta poleg revščine izpostavljena še dva cilja: trajnostni razvoj in postopna integracija držav AKP v svetovno gospodarstvo (1. in 19. člen). Razvojna strategija naj bo za vsako državo AKP oblikovana individualno in naj temelji na gospodarskih in socialnih reformah držav AKP ter večji vključenosti zasebnega sektorja in civilne družbe (19. člen). Ta člen torej predvideva, da države AKP prevzamejo večjo odgovornost za svoj razvoj, kar omogoča tudi spoštovanje načela suverenosti držav AKP. Področje gospodarskega razvoja sloni na ustvarjanju ugodnega domačega okolja, ki bi privabilo tuje naložbe, na uspešnem in konkurenčnem zasebnem sektorju, privatizaciji tovarn in liberalizaciji tržnih režimov (21. člen). V obdobju konvencije Lomé je le malo državam AKP (Mauritius, Kenija, Zimbabve) uspelo diverzificirati gospodarstva, saj je izvoz iz držav AKP še vedno slonel na agrarnih pridelkih. Reforma gospodarstev držav AKP je nujna za njihovo vključitev na svetovni trg (34. člen). Novost prinaša tudi 22. člen, ki bolj poudarja makroekonomske (bolj učinkovita

davčna in monetarna politika) in strukturne reforme (liberalizacija trga, izboljšanje privatnega in javnega sektorja, okrepitev reforme zaposlovanja).

Področje družbenega in kulturnega razvoja izpostavlja razvoj družbenega sektorja, ki temelji na izboljšanju izobraževanja in usposabljanja, zdravstvenega in prehrabnega sistema, dostopa do pitne vode in bivanjskih razmer ter okrepljenemu boju proti aidsu. Skrb za mlade je izpostavljena v 26. členu Dogovora iz Cotonouja. Mladim, predvsem dekletom, naj bodo zagotovljene osnovne pravice, da bodo lahko v popolnosti izkoristili svoj potencial. Dodala bi tudi, da EU za mlade iz držav AKP uvaja možnost študijskih izmenjav, s katerimi bi mladi obogatili svoje znanje in bi se doma lažje vključili v družbo (o tem je govora že v 13. členu, ki se nanaša na migracije). Kulturni razvoj obsega upoštevanje kulturne razsežnosti razvoja, prepoznavanje in ohranjanje kulturne dediščine ter razvoj kulturne dejavnosti in kulturnega dialoga. Ravno raznolikost kultur je lahko velikokrat razlog, da zahodnega načina razvoja ne moremo uspešno integrirati v afriški prostor. Zahodne vrednote so afriškim civilizacijam nerazumljive in jim zato ne dajejo prednosti. Zdi se, da naša definicija razvoja ni kompatibilna z njihovo.

Dogovor iz Cotonouja med ključne elemente razvojnih strategij uvršča tudi regionalno sodelovanje. Večje regionalno povezovanje bi spodbudilo hitrejšo diverzifikacijo gospodarstev držav AKP, svobodno gibanje posameznikov, blaga, storitev, kapitala, dela in tehnologije med državami AKP (28. člen). Oblikovali bi posebne regionalne institucije in organizacije, ki bi še dodatno spodbujale regionalno integracijo. S povezovanjem bi države lahko izkoristile ekonomije obsega, lažje in hitrejši bi bilo reševanje regijskih problematik (ustrezno upravljanje z naravnim in bivanjskim okoljem, zdravstvo in šolstvo, raziskave in tehnološki razvoj, nadzor nad nezakonitim trgovanjem, organiziran kriminal, pranje denarja), na katere opozarja 30. člen Dogovora iz Cotonouja. 29. člen pa poudarja tudi večjo vključenost najmanj razvitih držav skupine AKP, saj bi s tem tudi one lahko veliko pridobile. Primer uspešnega regionalnega povezovanja je Afriška unija (*AU – African Union*). Julija 2001 je AU sprejela strateški dokument imenovan NEPAD (*The New Partnership for Africa's Development*) (NEPAD 2006), ki podaja vizijo za obnovo Afrike. Tako bi se Afrika sama spopadla s problematikami, ki najbolj ogrožajo regijo; vse večja revščina, bolezni, visoka umrljivost otrok, varstvo okolja, neenakost med spoloma, nerazvitost in marginalizacija.

Program NEPAD je oblikovan v duhu razvojnih ciljev tisočletja,³⁷ ki naj bi jih mednarodna skupnost uresničila do leta 2015. Mednarodna skupnost se z afriškimi problematikami lahko uspešno spopade le, če jo podpirajo regionalne organizacije.

4.1.1.4 Oblikovanje novega okvira za gospodarsko in trgovinsko sodelovanje

Novost Dogovora iz Cotonouja je tudi zadnje določilo preambule, ki opozarja na skladnost cotonujskih določil z obvezami sistema WTO. Zaradi načela nediskriminacije sistema WTO (WTO 2006) je bilo sporno predvsem prednostno obravnavanje EU držav AKP (v nasprotju z drugimi DVR), in tako je bilo treba v novem sporazumu oblikovati nov način sodelovanja v smislu liberalizacije trgovine med obema stranema, ki bi odpravila neregipročno prednostno trgovanje. Rešitev so novi sporazumi o gospodarskem partnerstvu, imenovani EPAs (*Economic Partnership Agreements*), ki bodo uvajani postopoma, predvidoma po pripravljalni dobi, ki bo končana najpozneje 31. decembra 2007 (37. člen). Zaradi lažjega prehoda na novi sistem trgovinskega sodelovanja se bo med pripravljalnim obdobjem obdržalo neregipročno prednostno trgovanje za države AKP (36. člen). EU pa se je zaradi odpravljanja trgovinskih ovir zavezala, da bo do leta 2005 zagotovila prost dostop za skoraj vse proizvode, ki jih izvažajo najmanj razvite države (37. člen).

4.1.1.5 Reforma finančnega sodelovanja

Prednostni cilj finančne reforme Dogovora iz Cotonouja je zagotoviti večjo doslednost, prožnost in učinkovitost financiranja. Zato EU poudarja, da je potrebna racionalizacija instrumentov finančnega sodelovanja, predvsem ERS in programskih strategij. Sredstva ERS bodo državam AKP po novem na voljo le prek dveh instrumentov: donacij (subvencij) in rizičnega kapitala ter posojil zasebnemu sektorju. Vsi drugi sistemi financiranja, kot sta sistema *Stabex* in *Sysmin*, bodo s tem novim sporazumom odpravljeni. Finančna pomoč ne bo več samoumevna, ampak bo odobrena le na podlagi natančno začrtanih strategij držav AKP, kar določa 57. člen Dogovora iz Cotonouja. Tako EU državam AKP nalaga veliko večjo odgovornost, da same oblikujejo razvojne programe, ki naj bi vsebovali tudi merljive kazalce uspeha (57. in 59. člen). Na podlagi individualnega razvojnega programa bi EU državi AKP dodelila vsoto sredstev, potrebnih za izpeljavo začrtanega programa. Iz devetega ERS, ki v celoti znaša 11,3 milijarde evrov, je EU subvencioniranju takšnih regionalnih programov

³⁷ Leta 2000 je Organizacija Združenih narodov sprejela Deklaracijo tisočletja (*United Nations Millennium Declaration*), v kateri je izpostavila osem ciljev globalnih razsežnosti, ki jih bodo poskušali uresničiti do leta 2015. Več o tem v nadaljevanju diplomskega dela.

namenila 1,3 milijarde evrov. Vsaka država bi tako dobila vsoto sredstev, kot jih po njenih izračunih potrebuje (60. člen).³⁸ Glavni instrument za dodeljevanje subvencij je državna razvojna strategija AKP države (CSP – *Country Strategy Paper*), ki zaprosi za odobritev sredstev. Oblikovanje državne razvojne strategije narekujeta določili 2. in 4. člena VI. aneksa k Dogovoru iz Cotonouja (v nadaljevanju aneks IV),³⁹ ki je bil podpisan 23. junija 2000. Določila 2. člena aneksa IV pravijo, naj vsaka država AKP sama oblikuje razvojno strategijo, ki naj ustreza nacionalnim okoliščinam in potrebam države. Vsako državno razvojno strategijo skupaj oblikujeta Komisija in država AKP, prejemnica pomoči (63. člen).⁴⁰ Predvidena je letna revizija strategije, z namenom prilagoditve tako sredstev in programa ter letna ocena.

Financiranju v obliki rizičnega kapitala in posojil zasebnemu sektorju kot drugemu instrumentu finančnega sodelovanja sta namenjeni 2,2 milijarde evrov devetega ERS. Ta sredstva bo, v nasprotju s subvencijami, pokrila EIB (76. člen), ki je pri financiranju aktivno sodelovala že v obdobju konvencije Lomé. Glavni cilj takšne oblike pomoči je privabiti tuje in domače naložbe.⁴¹ Določila o podpori investicij in razvoju zasebnega sektorja najdemo v 7. poglavju Dogovora iz Cotonouja. Odgovornost za promocijo naložb v prvi vrsti nosijo države AKP, ki naj bi zagotovile ustrezno okolje za naložbe EU (75. člen).⁴²

4.2 Poudarek razvojne politike Evropske unije na Afriki

Razvojno sodelovanje med Afriko in EU ima dolgoletno tradicijo. Afrika in EU si tudi v 21. stoletju želita še tesnejšega sodelovanja na gospodarskem, kulturnem, političnem in

³⁸ Activities of the European Union, Summaries of European Legislation (2006) *Cotonou Agreement*, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12101.htm> (5. november 2006).

³⁹ Aneksi k Partnerskemu dogovoru med člani afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko Skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisan v Cotonouju dne 23. junija 2003, *Annexes to Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific group of states, of the one part, and the European Community and its member states, of the other part, signed in Cotonou on 23 of June 2003*, v veljavi od 1. aprila 2003, http://www.acpsec.org/en/conventions/cotonou/pdf/agr02_en.pdf (5. februar 2007).

⁴⁰ Partnerski dogovor med člani afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisan v Cotonouju dne 23. junija 2003 (*Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific group of states, of the one part, and the European Community and its member states, of the other part, signed in Cotonou on 23 of June 2003*), v veljavi od 1. aprila 2003.

⁴¹ Activities of the European Union, Summaries of European Legislation (2006) *Cotonou Agreement*, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12101.htm> (5. november 2006).

⁴² Partnerski dogovor med člani afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisan v Cotonouju dne 23. junija 2003 (*Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific group of states, of the one part, and the European Community and its member states, of the other part, signed in Cotonou on 23 of June 2003*), v veljavi od 1. aprila 2003.

družbenem področju. Afrika je najbolj potrebna pomoči, saj po stopnji razvitosti še vedno močno zaostaja za drugimi celinami. Problematična je predvsem podsaharska Afrika, danes najrevnejša svetovna regija, na ozemlju katere najdemo večino najmanj razvitih držav. Velik problem v regiji so hitra rast prebivalstva, huda revščina in lakota ter številne bolezni kot so aids, malarija in tuberkuloza.

4.2.1 Deklaracija iz Kaira

Aprila 2000 je bila pod okriljem Organizacije afriške enotnosti (OAU) in EU na prvem vrhu Afrika–EU izdana t.i. Deklaracija iz Kaira (*Declaration of Cairo*) (EC–DG Development, 2006d). Namen vrha je bil EU predstaviti skupne interese afriške celine in nadaljevati s še tesnejšim sodelovanjem med EU in Afriko na vseh področjih razvoja. Tokrat je bil prvič politični dialog med Afriko in EU osredotočen le na problematike afriške celine, in ne na skupino držav AKP. Od leta 2002, ko je bila ustanovljena AU, gre pravzaprav za dialog med EU in AU, saj interese afriške celine predstavlja AU. Dialog Afrika–EU se vse od 3. aprila 2000 odvija redno na treh ravneh. Vsakih šest mesecev se na rednem srečanju sestaja majhna skupina ministrov EU in AU, iz t. i. troika držav (*troika countries*). Zadnja, sedma ministrska konferenca Afrika–EU se je končala 10. oktobra 2006 v Kongu. Zadnje tako srečanje komisarjev se je oktobra 2006 odvijalo v mestu Addis Abeba v Etiopiji (*ibid.*). Zadnja raven dialoga EU–AU so dnevni stiki med AU in vodji misij delegacij Evropske komisije ter veleposlaništev držav članic EU v etiopski prestolnici Addis Abeba, kjer ima AU svoj sedež (*ibid.*).

Deklaracijo iz Kaira⁴³ omenjam, ker je bila sprejeta istočasno z Dogovorom iz Cotonouja in ker jo štejem med temeljne dokumente sodelovanja med Afriko in EU v 21. stoletju. Dokumenta sem primerjala in ugotavljala njune stične točke. Deklaracija iz Kaira, ravno tako kot Dogovor iz Cotonouja, poudarja, da je eden od ciljev razvojnega sodelovanja vključitev afriških gospodarstev v svetovno trgovino. Afrika in EU sta že od nekdaj bili dobri trgovinski partnerici, kar pa lahko v prihodnje še izboljšata z odpravljanjem vseh ovir trgovanja, zlasti za blago iz najmanj razvitih držav. Trendom liberalizacije in globalizacije nekatere afriške države težko sledijo, zato jih Deklaracija iz Kaira spodbuja, naj postanejo članice WTO, saj bodo tako lažje opozorile nase in na trgovinske težave, s katerimi se spopadajo. Najmanj

⁴³ Primerjam besedilo Dogovora iz Cotonouja, ki sem ga že večkrat navedla, in Deklaracijo iz Kaira, sprejeto 4. aprila 2000 na prvem vrhu Afrika–EU v Kairu, pod okriljem AU in EU, *Africa-Europe Summit under the Aegis of the OAU and the EU: Cairo Declaration*, http://www.europe-cares.org/africa/docs/10_cairo_declaration_summit_3-4_apr_2000.pdf (7. januar 2007).

razvite države, zlasti afriške, naj bi bile znotraj sistema WTO deležne posebne obravnave. Zasebni sektor je definiran kot motor rasti, ki najbolj privablja tuje neposredne naložbe, ki pa so v zadnjem času v Afriki prej izjema kot pravilo. V ta namen Deklaracija iz Kaira spodbuja afriške države, naj reformirajo svoja gospodarstva in jih naredijo zanimiva za tuje naložbe. Izboljšati bo treba infrastrukturo ter tehnološko in okoljevarstveno ustreznost industrijskih obratov in telekomunikacijske storitve. Velika ovira v razvoju Afrike je visok zunanji dolg, ki je močno narasel, in sicer s 110 milijard ameriških dolarjev v letu 1980 na 350 milijard ameriških dolarjev (izmerjen leta 2000). Deklaracija iz Kaira pozdravlja vse uvedene ukrepe, ki bi pomagali zmanjšati dolg močno zadolženih revnih držav (*HIPC – Heavily Indebted Poor Countries*), med njimi Pobuda HIPC,⁴⁴ v okviru katere je EU namenila dodatno milijardo evrov iz 9. EDF, ki bo večinoma pripadla afriškim državam.

Oba dokumenta izpostavljata, da je za razvoj afriške celine ključna večja regionalna povezanost. Dogovor iz Cotonouja spodbuja večjo vključenost civilne družbe in regionalnih organizacij v razvoj. Temu se pridružuje tudi Deklaracija iz Kaira, ki pozdravlja začetke pogovorov o ustanovitvi Afriške unije, ki so stekli septembra 1999 in okrepitev odnosov med regionalnimi gospodarskimi skupnostmi (*RECs – Regional Economic Communities*) AU, zlasti Afriško gospodarsko skupnostjo (*AEC – African Economic Community*)⁴⁵ in EU. Deklaracija pozdravlja tudi začetek oblikovanja Evro-sredozemskega območja proste trgovine (*Euro-Mediterranean Free Trade Area*), s katerim bi vzpostavili integrirano gospodarsko območje med EU in Afriko. Dokumenta sta si enaka tudi v ciljih, ki bi jih dosegli s sodelovanjem.

Dokumentoma je skupen tudi poudarek na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki so v Afriki velikokrat kršene. Deklaracija iz Kaira tako pozdravlja podpis konvencije ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, Rimskega statuta, ki ustanavlja Mednarodno kazensko sodišče, kar so države AKP in EU vključile šele v revizijo Dogovora iz

⁴⁴ Pobuda HIPC je celovit pristop k zmanjšanju dolga močno zadolženih revnih držav, ki ga leta 1996 vpeljeta Svetovna banka (WB) in Mednarodni denarni sklad (IMF). Do danes je bilo 30 državam, med njimi je kar 25 afriških, odobren poseben paket za zmanjšanje dolga. Leta 2005 so pobudo HIPC, zaradi večje možnosti uresničitve razvojnih ciljev tisočletja, nadomestili z večstransko pobudo za oprostitev dolga (MDRI – Multilateral Debt Relief Initiative). Pobudo MDRI je predlagal skupina G8 in dovoljuje (s strani IMF, WB in Afriške razvojne banke) popolno oprostitev dolga močno zadolženih revnih držav. Več na IMF (2006).

⁴⁵ Države članice OAU so listino o ustanovitvi Afriške gospodarske skupnosti (AEC) podpisale junija 1991. AEC je organizacija držav članic AU, ustanovljena z namenom oblikovanja skupnih temeljev za gospodarski razvoj. Cilji organizacije so: ustanoviti območja proste trgovine, enotni trg, carinske unije, skupna osrednja banka in ustanovitev gospodarske in monetarne unije s skupno valuto. Listina AEC je v veljavi od maja 1994. Več na PanAfrican Perspective (2006).

Cotonouja leta 2005,⁴⁶ pripravo konference ZN proti rasizmu, rasni diskriminaciji, ksenofobiji in z njo povezani nestrpnosti v Durbanu v Južni Afriki v letu 2001 in Afriško listino o pravicah in zaščiti otrok. Deklaracija iz Kaira v nasprotju z Dogovorom iz Cotonouja natančno navaja listine, ki se nanašajo na spoštovanje človekovih pravic. Poleg tega Deklaracija iz Kaira že izpostavlja dve ključni grožnji 21. stoletja, ki rušita svetovni mir in varnost. Obsodi vse oblike terorizma ter pozdravlja konvencijo OAU o preprečevanju in boju proti terorizmu, ki je bila leta 1999 sprejeta na 35. vrhu OAU. Dogovor iz Cotonouja določil o terorizmu ne vsebuje. Druga grožnja svetovnemu miru in stabilnosti je širjenje jedrskega orožja. Leto 2000 prinaša oceno napredka Konference iz leta 1995, namenjene pregledu in podaljšanju Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja.⁴⁷ Deklaracija iz Kaira izpostavlja pomembnost pogodbe PELINDABA,⁴⁸ tudi podpisane v Kairu, ki Afriko definira kot območje, kjer ni jedrskega orožja. Širjenje jedrskega orožja v Dogovoru iz Cotonouja ni omenjeno. V deklaraciji je izpostavljena skrb zaradi številnih konfliktov v Afriki, zlasti v Angoli, Burundiju, Kongu, Etiopiji, Somaliji in Sudanu, ki ogrožajo varnost in mir afriškega prebivalstva in mu jemljejo upanje za rast in razvoj.

V primerjavi z Dogovorom iz Cotonouja je Deklaracija iz Kaira veliko konkretnjša predvsem v izstopajočih problematikah, ki ogrožajo afriško celino in s tem posledično tudi celotno mednarodno skupnost. Deklaracija ne vključuje razvojnih politik in načina, kako bodo afriške države dosegle trajnostni razvoj. Zdi se, da je njen namen le opozoriti na stanje v Afriki v 21. stoletju, ki ga bodo afriške države ob pomoči EU postopno izboljšale. Deklaracija iz Kaira je pomembna predvsem ker vzpostavlja stalni dialog med AU in EU.

⁴⁶ Več v poglavju 5.1.

⁴⁷ Pogodba o neširjenju jedrskega orožja, sprejeta leta 1968, je bila v obdobju hladne vojne varovalka za ohranjanje svetovnega ravnotežja med državami proizvajalkami jedrskega orožja. Povod za njen nastanek je bila resnost kubanske raketne krize, njen namen pa je bil preprečiti širjenje jedrskega orožja. Glavni elementi: neširjenje, razorožitev in pravica do uporabe jedrske tehnologije v miroljubne namene. Več na Evropski parlament (2006).

⁴⁸ Pogodba, ki Afriko določa kot območje brez jedrskega orožja (*African Nuclear Weapon Free Zone Treaty*), oziroma še drugače Pogodbo PELINDABA (*PELINDABA Treaty*) je 11. aprila 1996 podpisalo 47 od 53 afriških držav. Pogodba še ni stopila v veljavo, saj je za to potrebna ratifikacija 28 držav. Do sedaj je pogodbo ratificiralo 20 držav. Ime je pogodba dobila po jedrskem obratu v Južni Afriki, ki je proizvedlo ogromno količino jedrskih konic, ki so bile vse odstranjene. Več na Wikipedia (2007b).

4.2.2 Deklaracija tisočletja in Evropska unija

Dve milijardi ljudi po svetu morata preživeti z manj kot dvema dolarjema na dan, skoraj milijarda pa je takih, ki se morajo čez dan prebiti le z enim dolarjem.⁴⁹ Podsaharska Afrika je še vedno v najslabšem položaju, saj je delež ljudi, ki preživijo z manj kot dolarjem na dan, še vedno zelo visok in je leta 2002 znašal 44 % (UN 2006). Dejstvo, da je revščina največji globalni problem in da njeno izkoreninjenje ni le eden od ciljev razvojne pomoči EU Afriki, potrjuje tudi deklaracija svetovne razsežnosti, imenovana Deklaracija tisočletja ZN (*Millenium Declaration*),⁵⁰ ki so jo septembra 2000 sprejeli predsedniki držav in vlad članic ZN. Deklaracija tisočletja izpostavlja osem t. i. razvojnih ciljev tisočletja (*Millenium Development Goals*),⁵¹ ki so odsev najbolj žgočih svetovnih problematik 21. stoletja in ki naj bi jih uspešno razrešili do konca leta 2015.

Deklaracijo tisočletja omenjam, ker si je EU kot vodilna darovalka uradne razvojne pomoči⁵² uresničevanje razvojnih ciljev tisočletja zadala kot eno od prednostnih nalog in ker ima veliko skupnega z Dogovorom iz Cotonouja in Deklaracijo iz Kaira. V uresničevanje prvega cilja, to je zmanjšati revščino, je bila EU aktivno vpletena že s podpisom četrte konvencije Lomé (15. december 1989), še bolj pa z Dogovorom iz Cotonouja (23. junij 2000), ki zmanjševanje revščine navaja kot prednostni cilj dogovora. Zmanjševanje in izkoreninjenje revščine ter okrepitev gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja DVR, vsebuje tudi v Pogodba o Ustavi za Evropo⁵³ (člen III-316 in III-292). Poleg problema revščine je vsem trem dokumentom skupen poudarek na preprečevanju nasilnih spopadov, nadzoru nezakonitega trgovanja z orožjem, prepovedi razvijanja orožja množičnega uničenja, problemu naraščajočega mednarodnega terorizma in nazadnje na vse večji vlogi regionalnih organizacij

⁴⁹ Izmerjeno leta 2001. Več na World Bank (2006a).

⁵⁰ »Deklaracijo tisočletja ZN« (*UN Millennium Declaration*) je na zasedanju skupščine ZN sprejelo 191 članic ZN. UN (2005b).

⁵¹ Ti cilji so: 1. zmanjšati skrajno revščino in lakoto, 2. vsem zagotoviti osnovnošolsko izobrazbo, 3. spodbujati enakost med spoloma in neodvisnost žensk, 4. zmanjšati umrljivost otrok, mlajših od pet let, 5. izboljšati zdravje mater, 6. obvladati HIV/AIDS, malarijo in druge bolezni, povezane z revščino, 7. zagotoviti okoljsko trajnost in 8. vzpostaviti svetovno partnerstvo za razvoj med industrializiranimi državami in državami v razvoju. Več o ciljih na: UN (2005a).

⁵² Sredstva, ki jih prispevajo EU in njene države članice predstavljajo 55 % sredstev uradne razvojne pomoči. European Commission (2005) *Annual report 2005 on the European Community's development policy and the implementation of external assistance in 2004*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

⁵³ 29. oktobra 2004 so voditelji držav ali vlad 25 držav članic in treh držav kandidatk podpisali Pogodbo o Ustavi za Evropo in jo 18. junija istega leta tudi soglasno sprejeli. Pogodba pa postane veljavna šele, ko jo sprejmejo vse države podpisnice v skladu z njihovimi ustavnimi postopki. Europa (2006) *Ustava za Evropo*, http://europa.eu/constitution/referendum_sl.htm (6. december 2006).

in regionalnega povezovanja (terorizem sicer omenjena šele revizija Dogovora iz Cotonouja). Razlogov za veliko zavezo doseganja razvojnih ciljev tisočletja je veliko. Po mojem mnenju izstopa predvsem interes EU, da se vzpostavi svetovni mir in varnost, ki ju danes najbolj ogrožata svetovna revščina in mednarodni terorizem. Izboljšanje gospodarskih in družbenih razmer v najbolj osiromašenih delih sveta, med katerimi prevladujejo države podsaharske Afrike, lahko v veliki meri prispeva k stabilnosti v svetu.

5. LETO 2005: LETO PREMIKOV?

V letu 2005 je bila razvojna politika EU usmerjena v Afriko, saj so posebni problemi, s katerimi se je soočala Afrika, zlasti podsharska, zahtevali ustrezen odziv. Cilj Komisije je bil Afričanom pomagati, da postanejo glavni akterji v lastnem razvoju, EU pa je vztrajala pri zagotavljanju večje, hitrejše in učinkovitejše pomoči (Evropska komisija 2006: 1). EU si z Afriko želi vzpostaviti resnično trgovinsko in politično partnerstvo, kot je to že storila z AU. Tekom leta je EU sprejela t. i. Strategijo za Afriko – »bistveno spremembo« v podpori po kakovosti in tudi po obsegu (*ibid.*). Prav tako je Komisija končala pregled oziroma revizijo Dogovora iz Cotonouja.

5.1 Revizija Dogovora iz Cotonouja

Dogovor iz Cotonouja, ki je stopil v veljavo 1. aprila 2003, v 95. členu po petih letih predvideva možnost vmesnega pregleda dogovora z izjemo določil o gospodarskem in trgovinskem sodelovanju, kjer so predvidena posebna revizijska pravila.⁵⁴ Pogajanja za prvi vmesni pregled dogovora so stekla maja 2004 v Bocvani, končana pa so bila 23. januarja 2005 (EC: 2006k). Države AKP in EU so prenovljeno verzijo Dogovora iz Cotonouja podpisale 25. junija 2005 v Luksemburgu.⁵⁵ Pogajanja so torej stekla le slabo leto po tem, ko je Dogovor iz Cotonouja začel veljati, kar je posledično povzročilo zaskrbljenost, da so z revizijo preveč pohiteli in da bodo težko ocenili učinkovitost in kakovost dotedanjega sodelovanja (Concord Cotonou Working Group 2004: 1). Evropska komisija je z majem 2004 v večini držav pričela izvajati vmesni pregled državnih razvojnih načrtov, pri čemer je ocenjevala politično, gospodarsko in finančno stanje posamične AKP države ter izvajanje razvojnih politik in programov, ki si jih je država zastavila v državni razvojni strategiji.

⁵⁴ Partnerski dogovor med člani afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisan v Cotonouju dne 23. junija 2003 (*Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific group of states, of the one part, and the European Community and its member states, of the other part, signed in Cotonou on 23 of June 2003*), v veljavi od 1. aprila 2003.

⁵⁵ The Secretariat of the African, Caribbean and Pacific Group of States (2005) Press Release: ACP Group and the European Union sign the revised Cotonou Agreement, http://www.acpsec.org/en/press_releases/pr-cotonou_revised_e.htm (5. november 2006).

EU se je pred podpisom Dogovora, ki dopolnjuje Dogovor iz Cotonouja⁵⁶ (v nadaljevanju Dogovor) obvezala, da »acquis communitaire« Dogovora iz Cotonouja ne bo spreminjala, tako da njen namen ostaja izboljšati kakovost in učinkovitost gospodarskega, političnega, družbenega in kulturnega sodelovanja držav AKP in EU. Tudi osrednji cilj Dogovora še vedno ostaja zmanjševanje in odprava revščine. V Dogovoru je tako že v preambuli izpostavljena zavezanost partnerstva AKP–EU k uresničevanju razvojnih ciljev tisočletja, zlasti k izkoreninjenju skrajne revščine in lakote (*ibid.*). Naj omenim večje novosti. Prvo večjo dodano spremembo sem zaznala v 11. členu Dogovora, ki govori o vzpostavljanju miru in preprečevanju nasilja. Po novem tako šesto določilo, ki je dodano 11. členu, določa, naj obe strani z namenom krepitve mednarodnega miru in pravičnosti potrdita odločenost za boj proti mednarodnemu kriminalu in odločenost za sprejetje pravnih prilagoditev, ki bi omogočile ratifikacijo Rimskega statuta Mednarodnega kazenskega sodišča (*ICC – International Criminal Court*).⁵⁷ 11. člen nadalje pravi, da obe strani obsojata vse oblike terorizma in da se bosta aktivno vključevali v globalni boj proti terorizmu, novost pa je tudi prepričanje obeh strani, da je širjenje orožja za množično uničevanje največja grožnja mednarodnemu miru in stabilnosti.⁵⁸ Nekoliko ironično deluje ravno v 11. člen dodan boj proti terorizmu po nesrečnem 11. septembru 2001, ko se je celotna mednarodna skupnost zavezala premagati njej največjo grožnjo, to je mednarodni terorizem.

Razširjeno je tudi sodelovanje na področju družbenega razvoja, natančneje zdravja. Členu 25 Dogovora iz Cotonouja tako novi Dogovor o premagovanju epidemije HIV/AIDS dodaja premagovanje drugih bolezni, povezanih z revščino, zlasti malarije in tuberkuloze. V 26. člen, ki govori o mladih, je bilo vključeno določilo, naj se spodbuja vključenost mladih v javno življenje in omogoči izmenjava študentov med državami AKP in EU.

⁵⁶ Dogovor, ki dopolnjuje partnerski dogovor med člani afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisan v Cotonouju dne 23. junija 2003 (*Agreement amending the Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific group of states, of the one part, and the European Community and its member states, of the other part, signed in Cotonou on 23 of June 2003*): ACP/CE/2005/en, sprejet dne 25.6.2005, http://www.acpsec.org/en/conventions/cotonou/cotonou_revised_e.pdf (5. november 2006).

⁵⁷ Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča je začel veljati 1. julija 2002. Sodišče zdaj polno deluje.

⁵⁸ Dogovor, ki dopolnjuje partnerski dogovor med člani afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko Skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisan v Cotonouju dne 23. junija 2003 (*Agreement amending the Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific group of states, of the one part, and the European Community and its member states, of the other part, signed in Cotonou on 23 of June 2003*): ACP/CE/2005/en, sprejet dne 25.6.2005, http://www.acpsec.org/en/conventions/cotonou/cotonou_revised_e.pdf (5. november 2006).

Pomembna je tudi revizija finančnega sodelovanja. Dopolnjen finančni protokol tako med letoma 2006 in 2007 namenja dodatnih 90 milijonov evrov v fond 9. EDF. S sredstvi upravlja Evropska komisija, razvojno uspešna država AKP pa jih lahko prejme kot dodatek, vendar le če to vsoto sredstev upraviči na podlagi državne razvojne strategije, kar izpostavlja dodatek IV Dogovora. V Prilogi Ia k Dogovoru (Finančni protokol) EU zagotovi, da bo za obdobje 2008–2013 državam AKP namenila vsaj tolikšno finančno pomoč, kot jim je bila namenjena v sklopu 9. EDF, pri tem pa bo upoštevala stopnji inflacije in gospodarske rasti EU ter vključitev desetih novih članic v EU.

Pri pregledu vpeljanih novostih lahko ugotovim, da je EU svoje prednostne naloge in problematike postavila pred potrebami držav AKP. Sprva je to razvidno iz vključitve dveh novih političnih instrumentov, in sicer boja proti terorizmu in širjenju orožja za množično uničenje, iz česar je razvidno, da je EU pri oblikovanju prenovljenega dokumenta sledila predvsem političnim, in ne toliko gospodarskim trendom 21. stoletja. Terorizem in vrednota varnosti sta na Zahodu v ospredju vse od 11. septembra 2001. Evropske države so ZDA priskočile na pomoč v boju proti terorizmu, in s tem tudi same postale žrtve terorističnih napadov. S tem je povezano tudi novo določilo, vključeno v preambulo Dogovora, v katerem obe strani obsojata mednarodne zločine, med katere sodi tudi terorizem. Zločinci naj bi bili preganjani na nacionalni in mednarodni ravni, s čimer je povezana omemba ICC. Določila preambule tako nakazujejo, da kaznovanje zločincev ni več le nacionalna skrb, temveč (legitimno) postane skrb celotne mednarodne skupnosti, ki jo ob terorizmu sestavljajo zlasti ZDA in EU. S temi dejstvi lahko potrdim prvo hipotezo, da EU razvojno pomoč Afriki daje predvsem iz lastnih varnostno-političnih interesov in da je gospodarski razvoj afriških držav tu drugotnega pomena. Mednarodni mir in varnost sta globalni vrednoti in EU nenehno poudarja, da bosta le z odpravo revščine in neenakosti v DVR ti dve vrednoti tudi dejansko uresničeni.

Svetla stran dopolnjenega besedila, ki prinaša koristi tudi državam AKP, je revizija finančnega dela dogovora, s katero EU tudi za obdobje 2008–2013 namenja kar precejšna finančna sredstva, ki pa ne bodo več dodeljena samodejno, ampak so države AKP zadolžene, da oblikujejo natančen razvojni načrt. Pomembne so tudi novosti na področju družbenega razvoja, zlasti možnost študijskih izmenjav, izgradnja ustrezne infrastrukture, prenos tehnološkega znanja ter telekomunikacijskih storitev.

5.2 Evropski konsenz o razvoju

Predsedniki Evropske komisije, Sveta in Parlamenta so 20. decembra 2005 podpisali izjavo, imenovano Evropski konsenz o razvoju (*The European Consensus on Development*) (EC 2006f) s katero so potrdili pripravljenost in odločnost EU, da se odpravi svetovna revščina. Ker ima revščina veliko razsežnosti je potrebno izboljšati razmere na vseh področjih razvoja: političnem, gospodarskem, kulturnem in družbenem. Potrebno je več vložiti v ljudi, njihovo zdravje (premagati epidemije kot so aids, malarija in tuberkuloza), njihovo izobraževanje, zaščito bivanjskega prostora in jim zagotoviti boljše možnosti zaposlovanja. Spoštovanje človekovih pravic s poudarkom na enakopravnosti med spoloma in odgovorno vladanje naj bodo temelj vsaki nacionalni razvojni strategiji (OJ C46 2006: 3). Če te cilje strnemo, lahko pravzaprav trdimo, da EU v Evropskem konsenzu o razvoju kot cilje razvojnega sodelovanja navaja globalne razvojne cilje tisočletja.

Konsenz o razvoju ponovno izpostavlja, da primarno odgovornost za trajnostni razvoj nosijo DVR, ki naj zato oblikujejo razvojne strategije, ki ustrezajo njihovim gospodarskim, družbenim in političnim razmeram. EU je dolžna pomagati pri izpeljavi teh razvojnih programov, ni pa v prvi vrsti odgovorna za razvoj DVR. V politične sisteme naj bodo vpeljeni demokratični instrumenti, zlasti dobro in odgovorno vladanje, vladavina prava in spoštovanje človekovih pravic. Če se ozrem v leto 2000, ko je bil podpisan Dogovor iz Cotonouja, je ta Evropski konsenz o razvoju skorajda popolna preslikava ciljev in načel, ki so jih države AKP in EU sprejele. EU torej ne izpostavi nič novega. Osrednji cilj je enak v Dogovoru iz Cotonouja in v dopolnjenem dokumentu Dogovora iz Cotonouja iz leta 2005, kar po eni strani pomeni, da Dogovor iz Cotonouja problema revščine ni razrešil in da EU vnaša vse več političnih instrumentov v dogovore z afriškimi državami. Zmanjšanje revščine in števila obolelih za HIV/AIDS, malarijo ali tuberkulozo, vzpostavitev demokratičnih političnih sistemov in vladavine prava, večje prepoznavanje vloge žensk v javnem življenju, boj proti terorizmu in kopičenju orožja za množično uničenje so pravzaprav najbolj pereče problematike, ki pestijo celotno mednarodno skupnost, in zato je več kot razumljivo, da jih EU izpostavlja v vsaki listini o sodelovanju, zlasti ko gre za države tretjega sveta. Trditev EU, da je za vzpostavitev trajnega miru in varnosti v miru na celotni zemeljski obli treba odpraviti revščino in zagotoviti enakost vseh, po mojem mnenju drži, in menim, da vodi do tega ideala še dolga pot.

Dejstvo je tudi, da EU vsako leto poviša vsoto sredstev namenjenih za razvojno pomoč, kar nam nenehno nakazujejo višje polnitve EDF. EU je za uresničitev razvojnih ciljev na konferenci v Monterreyu⁵⁹ leta 2002 sprejela t. i. barcelonske zaveze, med njimi zavezo, da bo do leta 2006 za uradno razvojno pomoč v povprečju namenila 0,39 % BDP, vsaka članica pa najmanj 0,33 % BDP (MZZ 2005: 9). Te zaveze je EU istega leta ponovno potrdila na Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju v Johannesburgu (*ibid.*). Decembra 2004 je Evropski svet potrdil obveze EU do razvojnih ciljev tisočletja, Komisija pa je predlagala, da države članice EU, ki so udeležene pri obvezah iz Barcelone iz 2002, v povprečju do leta 2010 za uradno razvojno pomoč prispevajo 0,56 % BDP, nove države članice pa 0,17 % BDP. Do leta 2015, ko naj bi bili razvojni cilji uresničeni, bi države članice tako povišale deleže svojih BDP na 0,7 %, tiste države članice, ki so k Uniji pristopile leta 2004 pa na 0,33 % BDP (Komisija Evropskih skupnosti 2005).

5.3 Strategija za Afriko

Odnosi med Afriko in EU niso novost, ampak segajo v začetek oblikovanja Evropske gospodarske skupnosti. Afriko in EU povezujejo močne trgovinske vezi, saj je EU postala največji izvozni trg za afriške proizvode. EU na primer uvozi 85 % afriškega izvoza bombaža, sadja in zelenjave in je tudi največja donatorka razvojne pomoči Afriki. Leta 2003 je razvojna pomoč EU Afriki znašala skupno 15 milijard evrov, v primerjavi z letom 1985, ko je bila ta vrednost 5 milijard evrov.⁶⁰ Vendar pa so bili odnosi EU z Afriko predolgo preveč razdrobljeni in oba kontinenta sta se močno spremenila. Afrika je celina različnih potreb, ki se zdaj podaja na pot političnega, družbenega in gospodarskega povezovanja celotne celine, kar se odraža tudi v oblikovanju AU in Novega partnerstva za regionalni razvoj. Tudi Evropa se je spremenila. Pridružitve desetih novih držav članic zahteva še večje usklajevanje in dopolnjevanje pomoči, hkrati pa se je s tem povečalo število potencilanih partnerjev, ki so pripravljeni pomagati. Strategija EU za Afriko bo tako v prihodnjih letih namenila pozornost večji učinkovitosti pomoči in usklajevanju med donatorji (European Communities 2006b: 22). Strategija EU za Afriko, imenovana tudi »*EU in Afrika: strateškemu partnerstvu naproti*« je prva stvarna uporaba Evropskega soglasja o razvoju (Evropska komisija, 2006: 5). Evropski

⁵⁹ Konferenca ZN o financiranju za razvoj v mehiškem Monterreyu (marec 2002) je bila namenjena dogovoru, kako zagotoviti zadostna finančna sredstva in učinkovite načine za doseg mednarodno dogovorjenih razvojnih ciljev, vključno s cilji Deklaracije tisočletja. Več na UN (2003).

⁶⁰ Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu Parlamentu in Evropskemu Ekonomsko-Socialnemu Odboru - Strategija EU za Afriko – K Evro-afriškemu paktu za pospešitev razvoja Afrike {SEC(2005) 1255}, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0489:SL:NOT> (5. januar 2007).

svet bo vsaki dve leti, z začetkom v decembru 2006, podal oceno napredka izvajanja Strategije EU za razvoj.

5.3.1 Cilji, načela in namen Strategije Evropske unije za Afriko

Vzpostaviti celovit, dolgoročen in usklajen okvir odnosov med celotno EU (vseh njenih organov in država članic) ter celotno Afriko (države, regije ter regionalne organizacije in institucije) je namen nove Strategije EU za Afriko (v nadaljevanju Strategija). Hkrati si je EU z letom 2005 zadala, da bo hitreje zagotovila večjo razvojno pomoč, ki naj bo uporabljena bolj učinkovito, pri čemer sledi smernicam Evropskega konsenza o razvoju.⁶¹ EU je v pripravah na septembrski svetovni vrhu ZN⁶² obnovila zavezo za doseganje razvojnih ciljev tisočletja. Afriki je trebna pomagati, da doseže razvojne cilje, saj je razsežnost večine izzivov, s katerimi se Afrika spopada, globalna. Podporo naporom, ki jih Afrika vlaga v doseganje ciljev tisočletja, EU smatra kot splošni in prednostni cilj Strategije.

Strategija je zgrajena na naslednjih stebrih:

1. mir in varnost;
2. spoštovanje človekovih pravic in dobro upravljanje;
3. gospodarska rast, trgovina, regionalna integracija in medsebojna povezanost;
4. vlaganje v ljudi (izboljšanje pogojev za življenje na področju zdravja, izobraževanja in varstva okolja) (EC – DG DEV 2006b).

⁶¹ Glej poglavje 5.2.

⁶² Od 14. do 16. septembra je na sedežu ZN v New Yorku potekalo 60. zasedanje Generalne skupščine ZN. Vrh 2005 je bil pet let po vrhu tisočletja ZN leta 2000 med drugim namenjen ovrednotenju izvedbe Deklaracije tisočletja, razvojnih ciljev tisočletja in izide glavnih konferenc ZN na ekonomskem, družbenem in drugih področjih. Več na UN (2005b).

5.3.1.1 Mir in varnost

Vojne in nasilni konflikti so v zadnjih nekaj desetletjih hudo opustošili afriško celino. Vzeli so milijone življenj, kršili človekove pravice in uničili ves napredek dotedanjega gospodarskega razvoja. V letu 2004 smo bili priča nasilnim spopadom v številnih afriških državah: Sudanu, Burundiju, Etiopiji/Eritreji, Ruandi, Kongu, Somaliji, Ugandi in Liberiji. Afrika je tako postala kontinent z največjim številom vojn, oboroženih spopadov in humanitarnih kriz, ki so največja ovira razvoja Afrike (EC 2006i). Strategija EU za Afriko (European Communities 2006b: 10) poudarja, da sta mir in varnost bistvena pogoja za trajnostni razvoj. Afrika mora prevzeti vodilno vlogo pri odpravljanju konfliktov na afriški celini, iz česar je zopet razvidno že nekajkrat poudarjeno načelo lastne odgovornosti (*»ownership«*). EU pa mora okrepiti prizadevanja za spodbujanje miru in varnosti. Delovanje EU na področju miru in varnosti bo po novem osredotočeno na okrepitvi sodelovanja z AU, s podregionalnimi organizacijami in afriškimi državami z namenom napovedovanja, preprečevanja in obvladovanja konfliktov, zato se EU zavezuje, da bo s precejšnjim, dolgotrajnim in fleksibilnim financiranjem še dodatno okrepila Pomoč za mir v Afriki (*African Peace Facility*),⁶³ ki je postala finančni temelj pomoči za mir in varnost v Afriki. EU naj bi sodelovala v obnovi po razrešitvi konflikta z zagotavljanjem in zavarovanjem miru, s krepitvijo šibkih držav, razoroževanjem in demobilizacijo (*ibid.*: 11). Vzpostavitev trajnega miru v veliki meri spodnašata tudi nezakonit pritok orožja in preprodaja orožja malega kalibra. EU tako v Strategiji potrjuje zavezanost, da se pretrgajo tokovi nezakonitega trgovanja z orožjem in da se države začnejo ravnati po zgledu kodeksa Evropske unije o izvozu orožja (*ibid.*: 12).

5.3.1.2 Spoštovanje človekovih pravic in dobro upravljanje

Spoštovanje človekovih pravic in spodbujanje demokratičnega vodenja, dobrega upravljanja in vladavine prava so tudi nujni pogoji za razvoj. EU mora še naprej spodbujati človekove pravice in enake možnosti ter zaščito ranljivejših skupin, zlasti žensk in otrok. EU bi morala podpreti vzpostavitev foruma o človekovih pravicah med EU in Afriko, na katerem bi prišlo do izmenjave strokovnega znanja, kadrov in virov.

⁶³ Leta 2004 je EU uvedla nov finančni instrument Pomoč za mir v Afriki (*African Peace Facility*) vreden 250 milijonov evrov iz sredstev 9. EDF. Namenjen je financiranju mirovnih operacij v Afriki (glavno vlogo imajo AU in podregionalne organizacije) in temelji na treh načelih: lastna odgovornost (*ownership*), večja afriška solidarnost in ustvarjanje pogojev za trajnostni razvoj. Večino teh sredstev je bilo porabljenih za podporo afriške misije v Sudanu (AMIS – African Mission in Sudan) oziroma podporo AU pri vzpostavljanju miru v regiji Darfur. Več na European Commission (2004).

Dobro in učinkovito upravljanje sta ključna za zmanjševanje revščine in uresničenje razvojnih ciljev tisočletja. EU bo spodbujala programe dobrega upravljanja na državni ravni, vendar morajo države pokazati voljo za vzpostavitev demokratičnih sistemov (zopet načelo lastne odgovornosti). EU je za to že v okviru 9. EDF namenila 50 milijonov dolarjev sredstev in je tudi v prihodnje pripravljena namenjati sredstva za promocijo demokracije. Afriške države so se zavezale sklopu naprednih vrednot in načel dobrega upravljanja. Nekatere so celo privolile v redno ocenjevanje z afriškim mehanizmom za vzajemno strokovno ocenjevanje (APRM – *African peer review mechanism*) in zato mora EU podpreti afriška prizadevanja za izboljšanje vladanja. Drugi pomembni regionalni mehanizem, ki si zasluži podporo EU, je Novo partnerstvo za afriški razvoj (NEPAD – *New Partnership Agreement for Development*)⁶⁴, ki so ga oktobra 2001 ustanovili voditelji petih afriških držav⁶⁵ (*ibid.*: 13). Eden od osrednjih elementov reforme procesa upravljanja je vzpostavitev kredibilnih nacionalnih institucij, bodisi na centralni, lokalni ali regionalni ravni. EU mora tako še naprej spodbujati boj proti korupciji, trgovanju z ljudmi, preprodaji prepovedanih drog in organiziranemu kriminalu. Več pozornosti pa je treba nameniti tudi vključenosti ljudi v politiko, kar v prvi vrsti prinaša demokracija udeležbe (*ibid.*).

5.3.1.3 Gospodarska rast, regionalna integracija in trgovina

Eden od načinov podpore razvoju, ki ga Strategija EU za Afriko izpostavlja je povečanje sredstev uradne razvojne pomoči. Kot sem že omenila, se je EU zavezala, da bo do leta 2010 namenila 0,56 % BDP in s tem prispevala k večji možnosti za uresničenje razvojnih ciljev do leta 2015, ko naj bi delež BDP za uradno razvojno pomoč EU znašal 0,7 %. EU se je tudi strinjala, da bo polovica teh sredstev namenjena Afriki in hkrati poziva k čimprejšnji potrditvi sklada, ki bo nasledil 9. EDF. Pomoč bi se poleg povečanja morala tudi izboljšati, zlasti v smislu učinkovitosti. V preteklosti je zlasti neusklajenost med donatorji velikokrat preprečila, da bi razvojne politike prinesle predvidene razvojne dosežke. EU je marca 2005 na Visokem forumu o učinkovitosti pomoči v Parizu že veliko prispevala k izboljšanju te situacije. Kot tretji način podpore razvoju pa EU omenja odpis dolga močno zadolženim revnim državam, ki ga je predlagala skupina G8. Večina teh držav je v podsaharski Afriki, njihov dolg pa so leta 2005 ocenili na okrog 230 milijard ameriških dolarjev (Evropski parlament, 2005: 1). K izboljšanju položaja revnih lahko veliko prispeva trajnostna gospodarska rast, drugi temeljni

⁶⁴ Podrobneje v poglavju 4.1.1.3.

⁶⁵ Na 37. vrhu OAU so države Alžirija, Egipt, Nigerija, Senegal in Južna Afrika predlagale oblikovanje okvirnega programa za gospodarski in družbeni razvoj Afrike. Več na NEPAD (2005).

dejavnik pa je povečana regionalna integracija, ki vključuje razvoj medregijske trgovine in gospodarsko povezovanje regij. Da bi bila Afrika bolj povezana je Evropska komisija 13. julija 2006 predlagala oblikovanje nove oblike sodelovanja, imenovane partnerstvo EU–Afrika za infrastrukturo (*EU-Africa Partnership on Infrastructure*).⁶⁶ To partnerstvo naj bi olajšalo medsebojno povezanost afriškega kontinenta ter vključevalo gradnjo cest in mostov, vodovodne in električne infrastrukture ter telekomunikacijskih omrežij. Partnerstvo bo podprto z novim fondom (*EU Infrastructure Trust Fund*), oblikovanim skupaj z EIB. Za polnjenje fonda bodo skrbale Komisija in zainteresirane države članice (European Communities 2006d: 15).

EU je v Strategiji EU za Afriko poleg potrebe po izgradnji ustrezne infrastrukture izpostavila tudi promocijo zakonitega poslovnega okvira v Afriki in predlagala, da se v letu 2006 sestane Evro-afriški poslovni forum (*Euro-African Business Forum*),⁶⁷ ki bi na enem mestu združil podjetnike ter javne in zasebne vlagatelje iz Evrope in Afrike (*ibid.*: 16). Da je za razvoj bistveno, da se afriške države vključi na svetovne trge, je EU prvič izpostavila že v Dogovoru iz Cotonouja. V Strategiji EU za Afriko pa poudarja, da bi k postopni vključitvi Afrike v svetovne trge veliko prispeval uspešen izid pogajanj ministrske konference WTO v Dohi⁶⁸ (*ibid.*: 16). Afrika mora veliko storiti tudi na področju varstva okolja, saj je Afriško okolje občutljivo in izpostavljeno pomanjkanju vode, dezertifikaciji in podnebnim spremembam. Ker je okolje eno od najdragocenejših vrednot trajnega razvoja, bo EU podprla afriška prizadevanja za boljše upravljanje z gozdovi, zemljo, okoljsko raznolikostjo, ribištvom in pitno vodo, saj približno 300 milijonov Afričanov (42 % celotne afriške populacije) nima dostopa do pitne vode (European Communities 2006b: 1).

⁶⁶ Več na European Communities (2006d).

⁶⁷ Prvič se je Evro-afriški poslovni forum sestel novembra 2006 v okviru evropskih razvojnih dni. Pripravila ga je EU skupaj z AU in t. i. *Task Force*, ki ga sestavljajo predstavniki privatnega sektorja. Tudi ta poslovni forum, ki naj bi se sestel vsako leto in naj bi prispeval k vzajemnim koristim trgovanja in investicij, predstavlja način implementacije Strategije EU za Afriko. Več na European Commission - Directorate General for Development (2006j).

⁶⁸ Več na WTO (2007).

5.3.1.4 Vlaganje v ljudi

Vlagati v ljudi pomeni predvsem izboljšati njihov socialni položaj, ki vključuje zdravstvo in šolstvo. V Strategiji EU za Afriko je zapisano, da uspešna Afrika potrebuje dobro izobraženo in zdravo prebivalstvo. V ta namen bo EU podprla prizadevanja Afrike, da do leta 2015 v vseh državah uvedejo brezplačno osnovnošolsko izobraževanje. Komisija igra pomembno vlogo pri načrtovanju in izvajanju mednarodnega partnerstva programa, imenovanega »*Education for all Fast-Track Initiative*«, ⁶⁹ katerega namen je pospešiti razvoj primarnega izobraževanja v DVR. EU je za izobraževanje pripravljena povečati finančna sredstva, na podlagi sistema Erasmus pa si bo prizadevala za oblikovanje programa *Nyerere*, s katerim bi prišlo do izmenjave afriških študentov, saj je poleg osnovnega izobraževanja treba podpreti tudi srednješolsko, visokošolsko in poklicno šolanje.

Kot sem že večkrat omenila, so velika ovira afriškemu razvoju nalezljive bolezni, zlasti aids, malarija in tuberkuloza. Samo leta 2004 je aids v podsaharski Afriki pokončal več kot dva milijona ljudi in okužil dodatne tri milijone. ⁷⁰ EU bo tudi v prihodnje prispevala sredstva v globalni sklad za boj proti aidsu, tuberkulozi in malariji in sodelovala pri raziskavah in razvoju zdravil za odpravljanje oziroma lajšanje nalezljivih bolezni. Zdravstveni sistem ni dostopen vsem prebivalcem in na splošno potrebuje obnovo. Zdravstvene storitve je treba dopolniti z izboljšanjem dostopa do pitne vode in sanitarij. Strategija tudi poudarja, da je nujno izboljšati tudi varnost preskrbe s hrano (*food security*) za najbolj ogrožene skupine, zlasti tiste, ki so odvisne od humanitarnih programov (European Communities 2006a: 18). Družbeni razvoj, ki bi posameznikom izboljšal socialni položaj, bi zmanjšal »beg možganov«, in nezakonite migracije (*ibid.*: 19). Strategija EU za Afriko pa spodbuja tudi priznavanje večje vloge žensk na vseh ravneh javnega življenja. Treba je dvigniti raven njihovega zdravja (zlasti nosečnic) in izobrazbe. EU poudarja, da je ženske treba izobraziti tudi na področju kontracepcije in podpreti njihove seksualne in reprodukcijske pravice (*ibid.*).

⁶⁹ S kar 100 milijoni otrok, ki niso vključeni v osnovnošolsko izobraževanje, bi bilo težko doseči drugi razvojni cilj tisočletja, zato so svetovni voditelji leta 2002 oblikovali pobudo, imenovana »*Education for all Fast-Track Initiative*«. Pobuda je svetovno partnerstvo med donatorji in DVR, s katerim bi hitreje dosegli napredek v uresničevanju drugega razvojnega cilja tisočletja (vsem zagotoviti osnovnošolsko izobraževanje). Več na World Bank (2006b).

⁷⁰ Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru - Strategija EU za Afriko - K Evro-afriškemu paktu za pospešitev razvoja Afrike {SEC(2005) 1255}, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0489:SL:NOT> (5. januar 2007).

Razvoj Afrike je postala ena glavnih prednostnih nalog celotne mednarodne skupnosti. EU lahko, kot dolgoletni partner in bližnji sosed, prevzame vodilno vlogo v procesu doseganja trajnostnega razvoja v Afriki in hkrati pomaga uresničiti razvojne cilje tisočletja do leta 2015.

5.4 Načini uresničevanja Strategije Evropske unije za Afriko

Dva od načinov implementacije Strategije EU za Afriko sem opisala že v prejšnjem poglavju, to sta vzpostavitev Evro-afriškega poslovnega foruma in infrastrukturo partnerstvo EU–Afrika. V nadaljevanju omenjam še dva načina, ki pa si zaradi obsežnosti zaslužita širšo obrazložitev.

5.4.1 Partnerstvo Evropske unije za Afriški rog

Afriški rog je polotok Vzhodne Afrike in hkrati najvzhodnejša točka afriške celine. Afriški rog zajema površino Džibutija, Etiopije, Eritreje in Somalije, včasih pa se k tem državam prištevata tudi Sudan in Kenija (Wikipedija 2007). Danes je regija Afriškega roga najrevnejša na svetu in hkrati tudi najbolj nagnjena k nasilju. Nezakonite migracije, trgovanje z orožjem in mamili ter valovi beguncev pa nestabilnost v regiji le še povečujejo (EC – DG DEV, 2006k). 20. marca 2006 je Komisija na 11. vrhu voditeljev vlad in držav članic IGAD (*Intergovernmental Authority on Development*)⁷¹ predstavila predlog strategije za mir, varnost in razvoj regije Afriškega roga. Predlog Komisije sloni na Evropskem konsenzu za razvoj in Strategiji EU za Afriko, z njim pa skuša Komisija vzpostaviti regionalno politično partnerstvo z državami Afriškega roga. Glavni cilj predloga Komisije je prispevati k zmanjševanju nestabilnosti regije, kar je predpogoj za uresničitev razvojnih ciljev tisočletja. Izvajanje partnerstva naj bi se začelo leta 2007, vsaki 2 leti pa bodo skupaj ocenili napredek izvajanja »regionalnega političnega partnerstva EU za mir, varnost in razvoj na Afriškem rogu« (EC 2006e: 4).

Za Afriški rog je značilna kompleksna regionalna, politična in čezmejna dimenzija. Regija je zaradi številnih dejavnikov močno nagnjena h konfliktom, saj v njej prihaja do trka različnih

⁷¹ IGAD (*Intergovernmental Authority on Development*) je regionalna organizacija sedmih držav Vzhodne Afrike. Naravne katastrofe leta 1974 in 1984 so v državah Vzhodne Afrike povzročile hudo lakoto in ekološko degradacijo ter gospodarsko stisko. Voditelji držav (Džibutija, Eritreje, Etiopije, Kenije, Somalije, Sudana in Ugande) so v ZN podali predlog za oblikovanje regionalne organizacije, ki bi prevzela nadzor nad naravnimi katastrofami (zlasti sušo) in razvojem v regiji. Sporazum, ki je ustanovil IGAD, je bil podpisan leta 1986. Več na: Wikipedia (2007a).

kultur (arabska, egipčanska, abesinska), zahtev po avtonomiji ali ozemlju (povezanih z kulturnimi ali verskimi identitetami), visoke rasti prebivalstva v regiji, klimatskih sprememb, boja za vodo reke Nil in kulture militarizma. Nestabilnost povečujejo tudi visok delež nomadskih ljudstev, ki so najbolj marginalizirana skupina v regiji, nerazvitosti ter slabo zavarovane meje med državami v regiji. Konflikti v regiji so tako pogosti, da Komisija Afriški rog označuje kot regionalni izvor nestabilnosti. Prednostno nalogo preprečevanja konfliktov v regiji imajo regionalne organizacije, med njimi AU in IGAD (EC 2006c: 6).

Predstavila bom izstopajoče probleme regije (*cross-cutting issues*)

a) Upravljanje in varnost

V regiji bi nestabilnost lahko zmanjšala celosten pristop k med seboj povezanimi dejavniki nestabilnosti, revščine in upravljanja. Potrebno je bolje razdeliti državno bogastvo, blaginjo, ter izboljšati dostop do pitne vode in socialnega varstva. K neenakomerni delitvi dohodka, ki vodi v še večjo marginalizacijo, največ prispevajo nedržavni akterji, ki se ukvarjajo z nezakonitim trgovanjem z orožjem, mamili in ljudmi, zaradi česar nezadovoljstvo in upori v regiji še naraščajo.

b) Verski fundamentalizem

Šibke državne institucije Afriškega roga so lahka tarča za skupine verskih skrajnežev. Krivice, ki izvirajo iz revščine, so idealen motiv za verski ekstremizem in aktivizem, ki je velikokrat povezan tudi s skupinami verskih skrajnežev sosednje regije Bližnjega vzhoda.

c) Migracije, begunci in razseljene osebe

Regija Afriškega roga je regija z najvišjim številom migrantov in beguncev na svetu. Tako se vsaka država v regiji spopada s prebežniki in razseljenimi osebami, kar vodi do napetosti med državami in s tem k še večji nestabilnosti v regiji. EU posveča največ pozornosti migracijam in trgovanju z ljudmi.

d) Širjenje orožja malega kalibra in lahkega orožja

Velika razpoložljivost in pretok orožja malega kalibra sta posledica nenehnih vojn v regiji in sosednjih regijah, kar omogoča nezakonito trgovanje in oblikovanje terorističnih organizacij. Med regijami Afriškega roga, Velikih jezer, Srednje in Severne Afrike ter arabskega polotoka se je spletla mreža trgovanja z orožjem, kar povzroča veliko skrbi nekaterim državam članicam EU. Lažje in bolj obsežno nezakonito trgovanje pa je posledica slabo nadzorovanih državnih meja.

e) Tekma za naravno bogastvo

Reka Nil predstavlja z vodo oskrbuje deset držav, med njimi tudi pet držav regije Afriškega roga. Izginjanje naravnih virov, izsuševanje vodnih površin in degradacija pašnikov povzročajo nezadostnost pridelave hrane in s tem zopet nezadovoljstvo in konflikte.

Problem, ki pa vse te problematike le stopnjuje, je visoka rast prebivalstva. V regiji danes prebiva 195 milijonov ljudi, kar predstavlja 25 % celotne afriške populacije. Naraščanje prebivalstva vpliva na hitrejšo porabo naravnih virov, kar je zaradi večanja nestabilnosti v regiji slaba napoved za prihodnost (EC 2006c: 8).

Tabela 5.4.1.1: Izbrani kazalci človeškega razvoja v regiji Afriškega roga

Države Afriškega roga	HDI	HPI	Letna rast prebivalstva		Število prebivalstva		Stopnja rodnosti*		Dostop	Delež	
	mesto/ vrednost	mesto/ vrednost							do	podhranjene	
	2004	2004	1975–2004 %	2000–2015 %	1975 milijon	2004 milijon	1975 A*	2005 A*	vode %	1992 %	2003 %
Džibuti	148 / 0,494	52 / 30,0	4,3	1,6	0,2	0,8	7,2	5,1	73	53	26
Etiopija	170 / 0,371	98 / 55,3	2,7	2,3	34,1	75,6	6,8	5,9	22	..	46
Eritreja	157 / 0,454	70 / 38,1	2,4	2,9	2,1	4,2	6,5	5,5	60	..	73
Somalija	/	/	/	2,85**	/	8,8**	/	6,7**	/	/	/
Sudan	141 / 0,516	54 / 51,3	2,5	2,0	17,1	35,5	6,7	4,4	70	31	27
(Kenija)*	152 / 0,491	60 / 35,5	3,1	2,5	13,5	33,5	8,0	5,0	61	39	31
(Uganda)*	145 / 0,502	62 / 36,0	3,3	3,7	10,8	27,8	7,1	7,1	60	24	19
Primerjava*											
Norveška	1 / 0,965	/	0,5	0,5	4,0	4,6	2,2	1,8	100	..	..
Tunizija	87 / 0,760	39 / 17,9	2,0	1,0	5,7	10,0	6,2	2,0	93	< 2,5	< 2,5
Slovenija	27 / 0,910	/	0,4	– 0,1	1,7	2,0	2,2	1,2	100	..	..
Niger	177 / 0,311	99 / 56,4	3,2	3,2	5,3	13,5	8,1	7,9	46	41	32

Opombe:

Primerjava* = Države Afriškega roga primerjam z najvišjim, najnižjim in srednjim človeškim razvojem.

A* = Število rojstev na žensko

HDI = Indeks človeškega razvoja

HPI = Indeks človeške revščine

Kenijo in Ugando nekateri prištevajo v regijo Afriškega roga, drugi ne.

Prirejeno po: UNDP (2006c).

** = Podatki za Somalijo so iz 2006; CIA FACT Book (2007).

5.4.1.1 Zanimanje Evropske unije za regijo Afriškega roga

Regija Afriškega roga zbuja zanimanje ne samo EU temveč celotne mednarodne skupnosti, predvsem zaradi neprestanega kršenja človekovih pravic, etničnega nasilja in humanitarnih katastrof. V zadnjem času najbolj izstopata fenomena verskega fundamentalizma in etnično nasilje v sudanski pokrajini Darfur. Razvojna pomoč regiji je pomembna oblika zunanje politike EU, saj je od stabilnosti Afriškega roga v veliki meri odvisna tudi varnost EU. EU skrbijo tudi vse večji migracijski tokovi,⁷² v regiji, kjer so meje nestabilne in nezavarovane, in iz regije v Evropo. Poleg varnostnega interesa se v nujni po stabilnosti Afriškega roga skriva tudi gospodarski interes EU. EU je najpomembnejši mednarodni tržni partner regije, ki je za EU zanimiva zlasti zaradi dotoka nafte iz Saudske Arabije. Stabilnost regije pa vpliva tudi na države Severne Afrike (Maroko, Tunizija, Egipt) in Bližnjega vzhoda (Izrael, Palestinska uprava, Jordanija), ki so del evropske sosedске politike (EC 2006j: 5), ki naj bi v državah »sosedah« EU prispevala h gospodarski posodobitvi in pomagala krepiti demokracijo, dobro upravo, pravno državo in spoštovanje človekovih pravic.

5.4.1.2 Aktivnosti Evropske unije v načrtu za stabilizacijo regije

Prednostna naloga regionalnega načrta za stabilizacijo regije je vzpostavitev učinkovitejše politične in gospodarske povezanosti regionalnih organizacij, zlasti AU in IGAD. Delovanje EU bo osredotočeno na:

1. oblikovanje skupne vizije EU, AU, IGAD in drugih podregionalnih organizacij, za stabilizacijo regije ter načrt za njeno uresničevanje. Ključna področja sodelovanja bodo: a) mir, varnost in upravljanje; b) varnost preskrbe s hrano; c) razvoj institucij;
2. podporo IGAD pri izgradnji ustreznih kapacitet za preprečevanje in pomiritev konfliktov ter oblikovanje mirovnih sil. Pozitiven premik, storjen na področju priprave in nadzorovanja mirovnih operacij je »Vzhodnoafriški pomožni vojaški most« (EASBRIG – *Eastern African Military Bridge*) kot del Afriških sil pripravljenosti (*African Standby Force*);⁷³

⁷² EU in Afrika sta na konferenci v Tripoliju od 22. do 23. novembra 2006, skupaj z Ougadougou akcijskim planom o boju proti trgovanju z ljudmi, še posebej ženskami in otroci, sprejele skupno deklaracijo o migracijah in razvoju. V deklaraciji je zapisano, da do največjih migracijskih tokov prihaja ravno v Afriki in iz Afrike v razvite države EU in da lahko problem migracij afriška celina razreši le z ustreznimi razvojnimi strategijami. Pozitivne migracije so dobrodošle za Afriko in EU in lahko prispevajo k uresničevanju razvojnih ciljev tisočletja. Več na European Commission (2007c).

⁷³ Afriške sile pripravljenosti (*ASF – African Standby Force*) je predvidena kot mednarodna, celinska vojaška sila AU oz. natančneje njenega Sveta za mir in varnost (*Peace and Security Council*) z namenom ukrepanja v primeru kriz v Afriki. Pričakuje se, da bo ASF postala operativna najkasneje 2010. Več na African Union (2007).

3. spodbujanje regionalne povezanosti Afriškega roga, zlasti s sporazumi o gospodarskem partnerstvu (*EPAs*). Pogonski sili regionalnega povezovanja sta COMESA (*Common Market for Eastern and Southern Africa*)⁷⁴ in Vzhodna afriška skupnost (EAC – *East Africa Community*), ki ju je potrebno vključiti v dolgoročno strategijo vzpostavljanja miru in varnosti v regiji Afriškega roga. EU bo v okviru infrastrukturnega partnerstva Afrika–EU pomagala pri izgradnji ustrezne infrastrukture za spodbudo povezovanja celotne Afrike;
4. podporo vlad pri izvajanju reform upravljanja preko mehanizma APRM, h kateremu so že pristopile nekatere države Afriškega roga (Etiopija, Kenija, Sudan in Uganda) (EC 2006j: 9).

Za uspešno izvajanje strategije, ki bo v regiji Afriškega roga vzpostavila mir in varnost, je potrebno usklajeno delovanje AU, IGAD, podregionalnih organizacij in EU. Vlade držav Afriškega roga morajo poiskati ustrezne rešitve za ključne problematike v regiji. Države naj bi si prizadevale za oblikovanje učinkovitejših institucij upravljanja, boljše medkulturno razumevanje, stabilnejše in boljše zavarovane državne meje ter boljšo porazdelitev naravnih virov. Treba je raziskati razloge za konflikte v regiji in jih skupaj odpraviti. EU si bo prizadevala za bolj usklajeno delovanje svojih institucij in držav članic v regiji Afriškega roga, hkrati pa skrbela za boljšo koordinacijo med donatorji, zlasti z ZDA, Japonsko, Norveško, s Kanado, Kitajsko in z Rusijo. Prihodnost regije je odvisna tudi od izboljšanja življenjskega standarda prebivalcev regije Afriškega roga, zato je treba dimenziji človeškega razvoja in varnosti (upravljanje z naravnimi viri, dostop do pitne vode in sanitarij, varnost preskrbe s hrano ter možnost izobraževanja in socialnega varstva) vključiti v vsako nadaljnjo razvojno strategijo.

⁷⁴ COMESA (*Common Market for Eastern and Southern Africa*) je eden od stebrov Afriške gospodarske skupnosti, ki določa območje preferenčnega trgovanja, ki se razteza od Libije do Zimbabvea, ki vključuje 20 držav članic (Angola, Burundi, Demokratična republika Kongo, Djibuti, Egipt, Eritreja, Etiopija, Kenija, Komoros, Libija, Madagaskar, Malavi, Mauritius, Ruanda, Sejšeli, Sudan, Svazi, Uganda, Zambija in Zimbabve). Mehanizem COMESA, ki je bil ustanovljen leta 1994 je nadomestil iz leta 1981 veljavni mehanizem PTA (Preferential Trade Area). Več na COMESA (2007).

5.4.2 Delitev dela donatorjev

Poleg vseh naštetih dejavnikov, ki zavirajo razvoj DVR in večinoma izvirajo iz DVR, se mi zdi pomembno omeniti še enega zelo aktualnega iz razvitih držav. To je večja usklajenosti donatorjev v DVR (Afriki), kar je izpostavila že Strategija EU za Afriko, še prej pa Pariška deklaracija o učinkovitosti razvojne pomoči.⁷⁵ Eno glavnih sporočil Pariške deklaracije je, da je za večjo učinkovitost razvojne pomoči nujna večja medsebojna usklajenost donatorjev. V EU je Svet za splošne zadeve in zunanje odnose (EUROPA 2007) oktobra 2006 v ta namen oblikoval smernice za delitev dela na področju razvojnega sodelovanja EU.⁷⁶ Smernice se ne nanašajo na količino sredstev, ki naj bi jih EU prispevala za razvoj, ampak prikazujejo način usklajevanja aktivnosti EU, zlasti njenih držav članic, na področju zunanje razvojne pomoči, da se bo povečala njena učinkovitost. Glavna ugotovitev Sveta za splošne zadeve in zunanje odnose je, da je preveliko število donatorjev osredotočeno in prisotno v le nekaterih državah (*»darling countries«*) in na nekaterih področjih, med tem ko za zagotavljanje razvojne pomoči v druge DVR (*»orphan countries«*) ne kažejo prevelikega zanimanja. O interesih govorim zato, ker si donatorji države partnerice izbirajo na podlagi različni interesov, prevladujejo pa politični. Donatorstvo je še vedno tekma predvsem za politični vpliv.

Glavni namen delitve dela donatorjev je zmanjšati število donatorjev, ki so vključeni v iste razvojne aktivnosti v DVR. EU tako predlaga, da se omeji tako število držav članic, ki so aktivne na nekem področju razvoja (npr. izobraževanju), v DVR in število področij katerim država članica namenja sredstva, kakor tudi območja (gledano geografsko) razvojnih aktivnosti držav članic (GAERC 2006: 6). Za večjo usklajenost dela držav članic EU je najprej treba raziskati razlike med njimi, npr. razlike v količini sredstev, ki jih namenjajo za razvoj DVR, ter katerim državam in področjem posvečajo več pozornosti. Večkrat sem že omenila, da si je EU zastavila cilj, da bo do leta 2015 15 državam članicam uspelo prispevati 0,7 % BDP za URP, med tem ko je za 10 držav članic, ki so v EU vstopile 1. maja 2004, ta ciljna vrednost 0,33 %. Danski, Švedski Nizozemski in Luksemburgu je to že uspelo.⁷⁷ Za

⁷⁵ Marca 2005 so ministri in drugi visoki uradniki iz 90 razvitih držav in DVR, ter vodilni uradniki 27 agencij, ki zagotavljajo razvojno pomoč, sprejeli Pariško deklaracijo (*Paris Declaration on Aid Effectiveness: Ownership, Harmonisation, Alignment, Results and Mutual Accountability*). Glavni cilj srečanja v Parizu je bilo oblikovati dokument, ki bi spodbudil donatorje k večji harmonizaciji njihovih aktivnosti na področju zagotavljanja razvojne pomoči (OECD 2007b).

⁷⁶ GAERC (2006) GDI paper: *Towards a Division of Labour in European Development Co-operation: Operational Options*.

⁷⁷ Glej Prilogo B.

analizo delitve dela donatorjev kazalec ODA oziroma delež posamezne države članice za URP v odnosu do BDP ni ustrezen. Najustreznejši bi bil načrt bilateralne tekoče in prihodnje načrtovane pomoči v DVR, ki pa ni na voljo v zadostnem obsegu (*ibid.*: 10). Zato se moramo za analizo zadovoljiti s stanjem trenutne pomoči donatorjev v DVR, ki jih spremlja DAC. Iz analize obvez so izključena sredstva, ki jih donatorji namenjajo za olajšavo bremena dolga DVR, podporo beguncem in administrativnih stroškov, za humanitarno pomoč ter kritje stroškov pri izmenjavi študentov. Francija, Nemčija in Velika Britanija za te aktivnosti namenjajo velike vsote ravno za lajšanje bremena dolga. Vsekakor neto ODA ne bo zadovoljiv kazalec za usklajevanje razvojnih aktivnosti. Poročilo GAERC zato upošteva geografski položaj donatorjev (največja zgoščenost donatorjev je v podsaharski Afriki) in področno usmeritev (večina donatorjev pokriva področja, ki so vezana na razvojne cilje tisočletja; največ jih pokriva področje izobraževanja).

Poročilo GAERC predlaga, da se pri delitvi aktivnosti donatorjev upošteva naslednje koncepte:

1. lastništvo držav partneric,
2. komparativne prednosti donatorjev,
3. tekmovalnost (*ibid.*: 14).

5.4.2.1 Lastništvo držav partneric

Načelo lastne odgovornosti oziroma lastništva držav prejemnic pomoči je izpostavila tudi Pariška deklaracija o učinkovitosti pomoči in pomeni, da morajo države partnerice prevzeti vodilno vlogo v oblikovanju lastnih razvojnih politik in strategij. Z vidika delitve dela bi to pomenilo, da država partnerica oceni komparativne prednosti donatorjev, s katerimi želijo navezati razvojno sodelovanje. Za analizo aktivnosti delitve dela mora uporaba koncepta lastništva držav partneric vsebovati:

- a) jasne argumente preferenc držav prejemnic pomoči in donatorjev;
- b) povratne informacije donatorjev o sredstvih, komparativnih prednostih in o učinkovitosti postopkov, ki jih izpostavlja država partnerica, ko izbira donatorje, ki naj bi jih podprli v razvojnih strategijah (*ibid.*: 16).

5.4.2.2 Komparativne prednosti

Poročilo GAERC poudarja, da koncept komparativnih prednosti ni dovolj jasno opredeljen in da bi bil za analizo delitve dela veliko ustrežnejši koncept absolutnih prednosti, saj ta kaže,

kaj en donator lahko ponudi, drugi pa ne, koncept komparativnih prednosti pa pokaže, kaj lahko en donator ponudi bolj kot drugi (*ibid.*) Dalje je v poročilu izpostavljeno, da koncept komparativnih prednosti ne sme prednostno temeljiti na finančnih sredstvih, ki jih lahko donator ponudi, temveč naj vključuje kriterije kot so geografske in tematske izkušnje ter strokovno znanje. Oblikovati bi bilo treba seznam kriterijev za uporabo koncepta komparativnih prednosti, ki naj bi vključeval izkušnje donatorjev na nekem področju, tehnično znanje, prisotnost strokovnjakov na terenu ter zaupanje države partnerice in drugih donatorjev. Za načrtovanje prihodnjih aktivnosti v državi prejemnici pa je bistveno tudi, da analiza delitve dela temelji tudi na kredibilnih verodostojnih prihodnjih zavezah donatorjev o njihovih aktivnostih v prihodnosti.

5.4.2.3 Tekmovanje

Kakšna tekmovalnost bi koristila delitvi dela med donatorji? Kolikšno število donatorjev v eni državi na enem področju je najustreznejše? Največ donatorjev z državami prejemnicami sodeluje pri celotni izpeljavi razvojnih strategij (splošni politični dialog), pri okrepitvi nekega področja razvoja in pri ocenjevanju dosežkov razvojnih programov. Nekateri donatorji so zelo aktivni pri zagotavljanju tehnične pomoči. Pluralnost donatorjev je seveda dobrodošla, vendar je težko določiti optimalno količino ponudnikov razvojne pomoči. Poročilo poudarja, da je npr. 20 donatorjev zgoščenih na področju izobraževanja v eni državi veliko preveč in običajno je politična odločitev tista, ki omejuje število donatorjev na, recimo, 5. (*ibid.*: 18).

5.4.2.4 Predlogi za učinkovito delitev dela

Delitev dela ima dva cilja:

1. zmanjšati število donatorjev osredotočenih na eno področje sodelovanja;
2. izboljšati način sodelovanja med državo donatorko in državo partnerico na izbranem razvojnem področju (*ibid.*: 21);

Način sodelovanja med donatorji na določenem področju po mnenju GAERC lahko izboljšamo s tem, da določimo vodilnega donatorja (*lead donor*), aktivne donatorje (*active donors*), donatorje, ki prispevajo le finančno pomoč (*»background donors«*), in tiste donatorje, ki se bodo s časoma iz sektorja umaknili (*donors phasing out*). Vloga vodilnega donatorja lahko tudi rotira med več donatorji (*ibid.*), prevzame pa naj jo država z veliko izkušnjami in dolgoročnimi zavezami, zadovoljivim številom strokovnjakov na terenu in z veliko zaupanja drugih udeleženih donatorjev. EU naj bi za učinkovito delitev dela uvedla še dva načina omejevanja, in sicer: vsak donator bi bil lahko aktiven le na nekaj področjih v

DVR (npr. Nemčija je aktivno udeležena na 10 področjih), pri čemer Poročilo GAERC predlaga število 3, drugi način omejevanja pa je omejitev donatorjev na eno področje dela, kar pa je težje določiti. Kot alternativo določanju natančnega števila donatorjev za neko področje lahko EU predlaga, da se pokritost donatorjev enega sektorja zmanjša za npr. 40 % (*ibid.*: 28).

3. zmanjšati število donatorjev v eni državi;

Donatorji si na podoben način izbirajo države partnerice, kar je pripeljalo do njihove prevelike zgoščenosti na nekem območju. Tako večina donatorjev zdaj pokriva območje podsaharske Afrike, kar je seveda razumljivo, saj je to območje najrevnejše in se s težavo spopada z uresničevanjem razvojnih ciljev, nenehnimi konflikti in vse večjo revščino. Za države podsaharske Afrike Poročilo GAERC uporablja izraz »*darling countries*« oziroma bolj priljubljene države (*ibid.*: 30). Da bi zmanjšali prekrivanje donatorjev na enem območju, bi bilo dobro upoštevati seznam manj priljubljenih držav (»*orphan countries*«), za katere DAC uporablja tudi oznako »*marginalised countries*«. ⁷⁸ Poleg te skupine je DAC oblikoval še drugo skupino držav ⁷⁹, ki so tudi deležne malo razvojne pomoči, zlasti zaradi svoje institucionalne in politične neustreznosti. Skupina »*darling countries*« pa obsega naslednje države: Mozambik, Tanzanija, Ruanda, Gana in Burkina Faso. V Mozambiku je kar 13 držav članic EU ponudnic razvojne pomoči, v Palestini 12, Tanzaniji 10, Keniji 9, Ruandi 9, enako v Južni Afriki in Nikaragvi (*ibid.*: 38).

Donatorji posvečajo največ pozornosti naslednjim področjem: izobraževanju, zdravstvu in prebivalstvu, socialnemu varstvu, infrastrukturi, vladnim institucijam ter civilni družbi. Najmanj sredstev ODA je namenjeno komunikacijam, trgovini in turizmu ter položaju žensk v razvojnih procesih (*ibid.*:43). Poročilo GAERC predlaga, da se v okvir razvojne pomoči vključi še eno področje, in sicer področje prilagajanja klimatskim spremembam. To področje zaenkrat še ne zbuja prevelikega zanimanja (*ibid.*: 44).

⁷⁸ Na tem seznamu so se v DAC poročilu leta 2006 znašle naslednje države: Burundi, Demokratična republika Kongo, Gvineja, Nikaragva, Uzbekistan in Jemen (*ibid.*: 32).

⁷⁹ V to skupino pa sodijo: Srednjeafriška republika, Slonokoščena obala, Liberija, Myanmar, Somalija, Sudan, Togo in Zimbabve. V zadnja skupino, kjer je razvojna pomoč ravno tako redka, a se postopoma izboljšuje so Gambija, Gvineja Bissau, Sierra Leone, Čad, Niger, Kambodža, Tadžikistan in Eritreja (*ibid.*: 32).

EU je leto 2005 označila za leto premikov. Oblikovane so bile številne listine, ki se ukvarjajo z različnimi problemi afriške celine, pri čemer prednostni še vedno ostaja revščina. S petim poglavjem sem želela v prvi vrsti prikazati, da si EU zaradi lastnega interesa po varnosti na različne načine prizadeva na afriško celino prenesti zahodne demokratične vrednote, saj bi s tem na celini izboljšali življenjske pogoje. Vlade poziva in od njih celo zahteva naj vzpostavijo politične sisteme, zgrajene na načelih pravne države, odgovornega vladanja in spoštovanja človekovih pravic. Primer Afriškega roga sem uvrstila v delo, ker nazorno kaže, zakaj si EU prizadeva, da bi se regija stabilizirala. Afriški rog je zaradi revščine in nezadovoljstva ter šibkih državnih aparatov leglo terorizma, ki je velik trn v peti ne samo evropskim državam, temveč tudi celotnemu človeštvu. Drugi problem so nenadzorovane državne meje, ki omogočajo nezakonito migriranje afriškega prebivalstva tudi v evropske države. Razumljivo je, da si EU prizadeva izboljšati razmere v Afriki, saj bo s tem zagotovila varnost sebi.

Krivec, da se položaj ne izboljšuje, pa niso le DVR, temveč velikokrat tudi bogati. Donatorstvo, ki ga omenjam proti koncu, je danes boj za politični vpliv in ugled. Države usmerjajo svoja sredstva v države, ki so turistično in gospodarsko zanimive, namesto da bi jih vlagali na območja, ki so najbolj potrebna pomoči. Tako imamo veliko zgoščenost donatorjev na enem območju in nekaj področjih. EU predlaga, da se vpelje boljša porazdelitev donatorskih sredstev in aktivnosti, saj bi tudi s tem lahko pripomogli k večji učinkovitosti razvojne pomoči.

6. ZAKLJUČEK

Z analizo v diplomski nalogi so se potrdile številne hipoteze, o katerih sem razmišljala, preden sem se lotila prebiranja številnih dokumentov vse od leta 1957 naprej. Prepričana sem bila, da bom lahko na koncu obe hipotezi potrdila, saj se mi je zdelo, da vsi večinoma najprej poskrbimo zase in za svoje bližnje, šele nato usmerimo pogled tudi na drugo stran, k tistim, ki so v stiski.

Evropska unija je skupnost 27 držav, ki se razvija, širi, pridobiva vpliv ter daje dober zgled povezanosti in učinkovitosti drugim regionalnim ali mednarodnim organizacijam. Kot državljanka Unije lahko rečem, da imam na voljo vse, česar si želim. Seveda govorim o osnovnih stvareh, vendar je že to danes zelo relativno. Malenkosti, kot so pitna vode iz pipe, straniščna školjka, tuš ali kad, svež kruh vsepovsod, streha nad glavo, obleka v omari, so za nas samoumevne; avtomobila, stanovanja in drugih luksuznih stvari sploh ne omenjam. Dana mi je bila možnost izobraževanja, s trdom bom prišla do dobre službe in si ustvarila družino. Skratka, imamo vsega dovolj, pa se še vedno ženemo, da bi imeli še več. Mogoče bomo potem, ko si bomo res 'nagrebli' veliko, pogledali na drugo stran k tistim, ki so v stiski.

Kar želim povedati je, da se kljub bogastvu na 'Severu' pogoji za življenje na 'Jugu' ne izboljšujejo, kot bi si želeli in se mogoče nikoli ne bodo. Tisti, ki smo nekoliko bolj 'socialni', upamo, da bomo z enim poslanim sms-om kupili kozo neki afriški družini in se zato počutimo koristno, druge za trenutek zmrazi pogled na umirajoče otroke v Afriki, tretji pa pravijo, da je prav, da je tako. Glede na prebrano ugotavljam, da je otrokom v Afriki že ob rojstvu odvzeta možnost napredka in uspeha, saj se mnogi borijo le za golo preživetje.

Evropska unija razvojno pomoč nudi že vse od leta 1957, ko se je šest evropskih držav združilo v Evropsko gospodarsko skupnost. Že takrat si je teh šest držav, zlasti Francija, želelo obdržati tesne stike s čezmorskimi državami in ozemlji, katere so v Rimski pogodbi definirali kot 'pridružene članice'. Pričakovalo se je namreč, da se bodo te države in ozemlja kmalu osamosvojila in zato je bilo treba poiskati način, kako ta ozemlja, takrat še kolonije, vezati na Evropo. Tem državam se je omogočila pomoč, zlasti v smislu brezcarinskega trgovanja zaradi gospodarskih (trgovinskih) interesov ES, pa tudi zato, ker so si države ES vseeno želele vsaj še za nekaj časa obdržati nadzor nad nekdanjimi kolonijami. Danes EU to prefinjeno opisuje kot skrb za nekdanje kolonije. Vseeno ne smem prikazati samo slabe strani

sodelovanja, saj je ES ustanovila sklad, imenovan Evropski razvojni sklad (ERS), v katerega še danes priteka ogromno evropskega denarja za razvojno pomoč državam AKP. Sredstva ERS so vse od leta 1957 naraščala in brez njih bi se državam AKP godilo še veliko slabše. Na tem mestu lahko potrdim drugo hipotezo, da EU daje in ima tudi sama verjetno še več od tega. Razvojna pomoč je torej stvar vzajemnih koristi.

Gospodarski interes ES za razvojno pomoč Afriki je bil v ospredju vse do leta 2000, ko je bil podpisan Dogovor iz Cotonouja. Konvencije Lomé, ki so urejale partnerstvo države AKP–ES, so državam AKP zagotovile brezcarinski izvoz proizvodov na trg ES, s kvotami je ES omejila le izvoz določenih proizvodov, kot so sladkor, banane, rum in govedina. Z uvedbo sistema *Stabex* in *Sysmin* so državam AKP zagotovili pokritje izgube dohodkov ob nepričakovanem izpadu dobička. Za države AKP je bilo prednostno trgovanje nuja in ne privilegij, kar se je izkazalo že v začetku obdobja četrte konvencije Lomé, ko se je položaj v državah AKP zaradi velikega padca izvoza na trg ES močno poslabšal, saj je bilo njihovo gospodarstvo odvisno od izvoza le dveh ali pa največ treh proizvodov. ES je s temi dogovori o sodelovanju zopet pridobila, saj je imela stalen dotok tropskih dobrin, kar je bilo po naftni krizi leta 1973 zelo dobrodošlo. Sistema *Stabex* in *Sysmin* pa sta države AKP pahnili v odnos stalne odvisnosti od trgovanja z državami članicami ES. Zopet lahko potrdim hipotezo, da ES pomaga predvsem zaradi gospodarskih interesov. Poleg tega ji je partnerstvo z državami AKP zagotavljalo zaveznike v času hladne vojne.

Moja druga hipoteza je bila, da EU razvojno pomoč zagotavlja zaradi varnostno-političnih interesov. Po koncu hladne vojne države AKP niso bile več zanimive kot zaveznice, ker pa večini ni uspelo diverzificirati gospodarstva, da bi ES poleg primarnih proizvodov ponudil še kaj drugega, je nekoliko zamrlo tudi gospodarsko zanimanje zanje. V Evropi in širši mednarodni skupnosti sta blaginjo zamenjali novi vrednoti: mir in varnost. V Afriki se spopadajo s številnimi socialnimi nemiri, nezadovoljstvo je združilo ljudi, oblikovala so se nasilna gibanja, ki so morila doma in drugod po svetu. 11. september 2001 je postal »svetovni dan boja proti vsem oblikam terorizma«. Potreba po okrepitvi političnega dialoga med pogodbenimi partnericami se je pojavila še pred vstopom v novo tisočletje. Najprej je spoštovanje človekovih pravic omenila že tretja konvencija Lomé, pravno zavezujoče pa je to določilo postalo šele s podpisom četrte konvencije Lomé. Poleg človekovih pravic so tudi druge demokratične vrednote, zlasti demokracija, pravna država in odgovorno upravljanje, postale pogoj za odobritev razvojne pomoči EU. EU je torej vsem DVR počasi želela vsiliti

zahodne demokratične politične sisteme in tudi »naše« vrednote. V Afriki je ponekod še vedno težko doseči enakopravnost žensk, saj so ženske moškim še vedno močno podrejene, deklice pa so v nekaterih plemenih še vedno žrtve tradicionalnih obredov odraščanja, kot je npr. obrezovanje. Menim, da je zahodne demokratične vrednote težko prenesti v tradicionalni afriški svet, kjer si tega niti ne želijo. Sporno je tudi kršenje načela suverenosti afriških držav, kar je razvidno predvsem iz poseganja EU v njihove nacionalne razvojne strategije. Dogovor iz Cotonouja je državam AKP naložil odgovornost, da same oblikujejo državne razvojne strategije, pri čemer je upoštevano načelo suverenosti afriških držav. Vendar je EU še vedno tista, ki ocenjuje ali je strategija oblikovana skladno z demokratičnimi načeli in razvojnimi normativi EU, saj državi le tako odobri sredstva, ki jih potrebuje za izpeljavo razvojnega načrta.

Ker je terorizem fenomen, s katerim celotna MS bije bitko, so bili načrti za njegovo preprečevanje razumljivo vključeni v vsak dogovor, podpisan z državami tretjega sveta, saj se evropske države niso več počutile varne. V Deklaraciji iz Kaira so prvič tudi jasno zapisali, da lahko le z odpravo revščine vzpostavimo svetovni mir in varnost ter da se morata Afrika in EU skupaj boriti proti terorizmu in širjenju orožja za množično uničevanje. Razvojno pomoč je torej treba usmeriti v odpravo revščine, kar so države potrdile tudi s sprejetjem Deklaracije tisočletja. Le če bomo vsi skupaj revnim pomagali najti pot iz revščine in bede, si lahko obetamo svetovni mir in varnost. Za konec lahko potrdim, da vse od prehoda v novo tisočletje, EU razvojno pomoč v Afriko prednostno usmerja iz varnostnih in političnih interesov. Gospodarski in geopolitični interes sta izstopala nekje do konca hladne vojne. Prepričana pa sem, da EU skrbi tudi za dobrobit afriškega ljudstva, saj je to njena moralna dolžnost.

Obljube ne odpravijo revščine. Menim, da je nerealno pričakovati, da revščino lahko odpravimo in prepričana sem, da za to niti ni dovolj volje. Razvite države bi morale storiti več, da bi se tudi tistim manj razvitim izboljšala kvaliteta življenja. Upam pa, da nam bo kdaj uspelo potrebe drugih postaviti na prvo mesto.

7. SEZNAM PRILOG

Priloga 7.A: DAC seznam držav prejemnic pomoči: veljaven od 1. 1. 2006

<i>Najmanj razvite države (LDC)</i>	<i>Druge države z nizkim dohodkom (Other LIC)</i> <i>BDP/preb. < 825 USD leta 2004</i>	<i>Države in ozemlja z nižjim srednjim dohodkom (LMIC)</i> <i>826 USD < BDP/preb. < 3255 USD leta 2004</i>	<i>Države z višjim srednjim dohodkom (UMIC)</i> <i>3256 USD < BDP/preb. < 10065 USD leta 2004</i>
Afganistan	<i>Gana</i>	Albanija	Anguilla*
Angola	Indija	Alžirija	Antigva in Barbuda
Bangladeš	<i>Kamerun</i>	Armenija	Argentina
<i>Benin</i>	Kenija	Azerbajdžan	Barbados
<i>Burkina Faso</i>	<i>Kirgizija</i>	Belorusija	Belize
<i>Burundi</i>	<i>Kongo, rep.</i>	<i>Bolivija</i>	Bocvana
Butan	Koreja dem. rep.	Bosna in Hercegovina	Cookovi otoki
<i>Čad</i>	Moldavija	Braziliya	Čile
<i>Demokratska rep. Kongo</i>	Mongolija	Dominikanska republika	Dominika
Džibuti	Nigerija	Egipt	Gabon
Ekvatorialna Gvineja	<i>Nikaragva</i>	Ekvador	Grenada
<i>Eritreja</i>	Pakistan	El Salvador	Hrvaška
<i>Etiopija</i>	Papua Nova Gvineja	Fidži	Južna Afrika
<i>Gambija</i>	<i>Slonokoščena obala</i>	Filipini	Kostarika
<i>Gvineja</i>	Tadžikistan	Gruzija	Libanon
<i>Gvineja Bissau</i>	Uzbekistan	Gvatemala	Libija
<i>Haiti</i>	Vietnam	<i>Gvajana</i>	Malezija
Jemen	Zimbabve	<i>Honduras</i>	Mauritius
Kambodža		Indonezija	Mayotte*
Kapverdski otoki		Iran	Mehika
Kiribati		Irak	Montserrat*
<i>Komoros</i>		Jamajka	Nauru
Laos		Jordanija	Oman
Lesoto		Kazahstan	Palau
<i>Liberija</i>		Kitajska	Panama
<i>Madagaskar</i>		Kolumbija	Savdska Arabija ¹
<i>Malavi</i>		Kuba	Sejšeli
Maldivi		Makedonija	Sveta Helena*
<i>Mali</i>		Maroko	St. Kitts – Nevis
<i>Mavretanija</i>		Marshallovi otoki	Sveta Lucija
Mjanmar		Mikronezija	St. Vincent in Grenadines
<i>Mozambik</i>		Namibija	Trinidad in Tobago
<i>Nepal</i>		Niue	Turčija
<i>Niger</i>		Palestinska upravna območja	Turks in Caicos*
<i>Ruanda</i>		Paragvaj	Urugvaj
Salomonovi otoki		Peru	Venezuela

Samoa	Sirija
<i>Sao Tome in Principe</i>	Srbija in Črna gora
<i>Senegal</i>	Surinam
<i>Sierra Leone</i>	Svazi
<i>Somalija</i>	Šrilanka
<i>Srednjeafriška republika</i>	Tajska
<i>Sudan</i>	Tokelau*
<i>Tanzanija</i>	Tonga
<i>Togo</i>	Tunizija
Tuvalu	Turkmenistan
<i>Uganda</i>	Ukrajina
Vanuatu	Wallis in Futuna*
Vzhodni Timor	
<i>Zambija</i>	

Opombe:

* Ozemlja

1 Saudska Arabija bo leta 2008 napredovala v skupino držav z visokim dohodkom, pod pogojem, če bo v letih 2005 in 2006 vzdrževala dohodek, ki jo uvrsti v skupino držav z visokim dohodkom.

Države, ki so pisane poševno, od novembra 2006 spadajo v kategorijo **močno zadolženih revnih držav (HIPC)**. Kategorija skupaj šteje 40 držav.

Vir: Prirejeno po: OECD (2007a).

Priloga 7.B: Neto sredstva ODA držav članic EU za leto 2004 in 2005

Seznam 25. držav članic pred vstopom Romunije in Bolgarije 1. 1. 2007.

Država		Neto znesek 2004 (% BDP)	Neto znesek 2005 (% BDP)
		USD v milijonih	USD v milijonih
EU-15	Francija	8473 (0,41 %)	10026 (0,47 %)
	Velika Britanija	7883 (0,36 %)	10767 (0,47 %)
	Nemčija	7534 (0,28 %)	10082 (0,36 %)
	Nizozemska	4204 (0,73 %)	5115 (0,82 %)
	Švedska	2772 (0,78 %)	3362 (0,94 %)
	Italija	2462 (0,15 %)	5091 (0,29 %)
	Španija	2437 (0,24 %)	3018 (0,27 %)
	Danska	2037 (0,85 %)	2109 (0,81 %)
	Belgija	1463 (0,41 %)	1963 (0,53 %)
	Portugalska	1031 (0,63 %)	377 (0,21 %)
	Avstrija	678 (0,23 %)	1573 (0,52 %)
	Finska	655 (0,35 %)	902 (0,46 %)
	Irska	607 (0,39 %)	719 (0,42 %)
	Grčija	465 (0,22 %)	384 (0,17 %)
	Luksemburg	236 (0,83 %)	256 (0,84 %)
EU-10	Poljska+	118 (0,05 %)	205 (0,07 %)
	Češka Republika+	108 (0,11 %)	135 (0,11 %)
	Madžarska+	55 (0,06 %)	100 (0,11 %)
	Slovenija*+	31 (0,10 %)	**
	Slovaška+	28 (0,07 %)	56 (0,12%)
	Malta*+	10 (0,18 %)	**
	Latvija*+	9 (0,06 %)	**
	Litva*+	8 (0,04 %)	**
	Estonija+*	5 (0,05 %)	**
	Ciper*+	5 (0,04 %)	**

Opombe:

* država ni članica OECD

+ država ni članica DAC (Development Co-operation Directorate)

** ni ocene OECD - DAC

Vira: prirejeno po:

EU Donor Atlas (2006) in OECD (2007c).

Priloga 7.C: Afriške države podpisnice konvencij Yaoundé I in Yaoundé

Yaoundé I	Yaoundé II
Benin	Kenija
Burkina Faso	Tanzanija
Burundi	Uganda
Kamerun	
Srednjeafriška republika	
Čad	
Kongo, rep. (Brazzaville)	
Demokratska republika Kongo (Kinshasa)	
Slonokoščena obala	
Gabon	
Madagaskar	
Mali	
Mavretanija	
Niger	
Ruanda	
Senegal	
Somalija	
Togo	

Vir: prirejeno po: European Commission (2006c).

Priloga 7.D: Preglednica Afriških držav skupine AKP držav podpisnic konvencij Lomé

Afrika (48 držav)	Regija	Konvencija Lomé	Glavni izvozni proizvodi
Angola	Južna Afrika	Lomé III	nafta, diamanti, kava, plin, agava
Benin	Zahodna Afrika	Lomé I	proizvodi iz palm (34 %), bombaž, arašidi
Bocvana	Južna Afrika	Lomé I	živina (80 %), živalska koža (9 %), diamanti
Burkina Faso	Zahodna Afrika	Lomé I	živina (48 %), bombaž (22 %), arašidi (8 %)
Burundi	Srednja Afrika	Lomé I	kava (86 %), usnje in ostala živalska koža (6 %), bombaž (3 %)
Čad	Srednja Afrika	Lomé I	bombaž (69 %), meso
Džibuti	Vzhodna Afrika	Lomé II	živalska koža
Ekvatorialna Gvineja	Srednja Afrika	Lomé I	kakav (46 %)
Eritreja	Vzhodna Afrika	Lomé IV rev.	živina, tekstil
Etiopija	Vzhodna Afrika	Lomé I	kava (38 %), živalska koža (13 %), zelenjava
Gabon	Srednja Afrika	Lomé I	nafta (36 %), les (32 %), mangan (17 %)
Gambija	Zahodna Afrika	Lomé I	arašidi in proizvodi iz arašidov (94 %)
Gana	Zahodna Afrika	Lomé I	kakav (61 %), les (19 %), diamanti
Gvineja	Zahodna Afrika	Lomé I	železova ruda (90 %), aluminij
Gvineja Bissau	Zahodna Afrika	Lomé I	Riž, les, palmovo olje, arašidi, ribe
Južna Afrika	Južna Afrika	Lomé IV rev.	Zlato, diamanti, platina
Kamerun	Srednja Afrika	Lomé I	kava (26 %), kakav (23 %), les (12 %)
Kapverdski otoki	Zahodna Afrika	Lomé II	ribe, banane
Kenija	Vzhodna Afrika	Lomé I	kava (22 %), čaj (11 %)
Komoros	Vzhodna Afrika	Lomé II	vanilja, kokosovo olje
Kongo rep. (Brazzaville)	Srednja Afrika	Lomé I	les (42 %), diamanti (20 %)
Demokratska republika Kongo (Kinshasa)	Srednja Afrika	Lomé I	baker (61 %), diamanti, kava
Lesoto	Južna Afrika	Lomé I	volna moher (32 %), živina (22 %), diamanti (19 %)
Liberija	Zahodna Afrika	Lomé I	železova ruda (71 %), kavčuk (16 %),
Madagaskar	Južna Afrika	Lomé I	kava (29 %), vanilja (9 %), riž (9 %)
Malavi	Južna Afrika	Lomé I	tobak (30 %), čaj (17 %), arašidi (7 %)
Mali	Zahodna Afrika	Lomé I	bombaž (39 %), živina (33 %), ribe (14 %)
Mavretanija	Zahodna Afrika	Lomé I	železova ruda (73 %), živina
Mauritius		Lomé I	sladkor (93 %)
Mozambik	Južna Afrika	Lomé III	aluminij, kozice, bombaž, sladkor, les
Namibija	Južna Afrika	Lomé IV rev.	diamanti, baker, zlato, cink

Niger	Zahodna Afrika	Lomé I	arašidi (24 %), živina (12 %)
Nigerija	Zahodna Afrika	Lomé I	nafta (80 %), kakav (10 %)
Ruanda	Srednja Afrika	Lomé I	kava (61 %), kositer (23 %), volfram (10 %)
São Tomé in Príncipe	Srednja Afrika	Lomé II	kakav, kokosovo olje
Sejšeli		Lomé II	kokosovo olje, cimet
Senegal	Zahodna Afrika	Lomé I	arašidi (35 %), fosfati
Sierra Leone	Zahodna Afrika	Lomé I	diamanti (63 %), železova ruda (10 %)
Slonokoščena obala	Zahodna Afrika	Lomé I	les (29 %), kava (23 %), kakav (15 %), živina (45 %), banane (26 %)
Somalija	Vzhodna Afrika	Lomé I	diamanti (40 %), kava (23 %), les (21 %)
Srednjeafriška republika	Srednja Afrika	Lomé I	bombaž (56 %), arabski gumi (9 %), arašidi (9 %)
Sudan	Vzhodna Afrika	Lomé I	železova ruda (26 %), sladkor (23 %), les (19 %)
Svazi	Južna Afrika	Lomé I	kava (19 %), bombaž (13 %), agava (9 %)
Tanzanija	Južna Afrika	Lomé I	fosfati (62 %), kakav (26 %), kava (13 %)
Togo	Zahodna Afrika	Lomé I	kava (66 %), bombaž (15 %), baker (10 %)
Uganda	Južna Afrika	Lomé I	baker (95 %)
Zambija	Južna Afrika	Lomé I	bombaž, tobak, zlato, tekstil
Zimbabve	Južna Afrika	Lomé III	

Konvencija Lomé	Leto	Število držav AKP	Število držav članic ES/EU
Rimska pogodba	1957	31	6
Yaoundé I	1963	18	6
Yaoundé II	1969	19	6
Lomé I	1975–1980	46	9
Lomé II	1980–1985	58	9
Lomé III	1985–1990	66	10
Lomé IV	1990–1995	68	12
Lomé IV revizija	1995–2000	70	15

Viri: prirejeno po:

1. European Commission (2006c).
2. Lomé dossiers (1975).
3. Lomé II dossiers (1979).
4. Lomé III dossiers (1989).
5. CIA Fact Book (2007).

8. SEZNAM VIROV

1. Activities of the European Union (2006): *European Development Fund*. Dostopno na <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12102.htm> (5. januar 2007).
2. Activities of the European Union, Summaries of European Legislation (2006): *Cotonou Agreement*. Dostopno na <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12101.htm> (5. november 2006).
3. Activities of the European Union, Summaries of Legislation (2006): *Trade, Development and Cooperation Agreement (TDCA)*. Dostopno na <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12201.htm> (18. november 2006).
4. African Union (2007): *The African Standby Force*. Dostopno na <http://www.africa-union.org/root/au/AUC/Departments/PSC/As5.3.3.1f/asf.htm> (7. januar 2007).
5. AKP - ES Loméjska konvencija (ACP – EC Convention of Lomé), *O. J.* 30. 1. 1976 (L25), podpisana 28. 2. 1975, v veljavo stopi 1. 4. 1976.
6. Arah, Metka (1995): *Evropska Unija: vizija političnega združevanja*. Ljubljana: Arah consulting.
7. Armstrong, David (1996): *From Versailles to Maastricht: international organisation in the twentieth century*. Basingstoke, London: Macmillan Press LTD.
8. Benko, Vlado (1997): *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
9. Bučar, Maja in Rojec Matija (2003/2004): *Odnosi sever – jug: študijsko gradivo II. del*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Burnell, Peter (1997): *Foreign aid in a changing world*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
11. CIA Fact Book (2007): *Somalia*. Dostopno na <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/so.html> (6. januar 2007).
12. COMESA (2007): *About COMESA*. Dostopno na <http://www.comesa.int/about/> (7. januar 2007).
13. Commission of the European Communities (2005): *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Council: EU Strategy for Africa: Towards a Euro-African Pact to accelerate Africa's development*, SEC 2005 (1255). Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/docs/04_eu_strategy_for_africa_12_10_2005_en.pdf (27. september 2006).

14. Concord Cotonou Working Group (2004): *The Review of the Cotonou Agreement. Does the ACP stand to loose again*. Dostopno na <http://www.concordeurope.org/download.cfm?media=pdfUK&id=674> (9. oktober 2006).
15. Četrta AKP–ES Loméjska konvencija, *The Forth ACP – EC Convention of Lomé*, O. J. 17. 8. 1981 L (229), podpisana 15. 12. 1989, stopi v veljavo 1. 9. 1991.
16. Deklaracija držav v razvoju, pogodbenih strank GATT in podpisnic konvencije Lomé, Declaration by Developing Countries Contracting Parties to the GATT and Signatories to the Lomé Convention), GATT Secretariat UR-88-0692, MTN. TNC/W/15, 8. december 1988. Dostopno na http://www.wto.org/gatt_docs/english/sulpdf/92060242.pdf (5. november 2006).
17. Deklaracijo iz Kaira, sprejeta 4. 4. 2000 na prvem vrhu Afrika – EU v Kairu, pod okriljem AU in EU, Africa-Europe Summit under the Aegis of the OAU and the EU: Cairo Declaration. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/docs/10_cairo_declaration_summit_3-4_apr_2000.pdf (7. januar 2007).
18. Dogovor iz Georgetowna o organizaciji afriške, karibske in pacifiške skupine držav, The Georgetown Agreement on the Organization of African, Caribbean and Pacific Group of States, sprejet dne 6. 6. 1975 v Georgetownu (Gvajana). Dostopno na http://www.caricom.org/jsp/secretariat/legal_instruments/georgetownagreementonacp.jsp?menu=secretariat (27. september 2006).
19. Dogovor iz Georgetowna, ki je bil dopolnjen z Odločbo št. 1/LXVIII/03, s 78. seje Sveta Ministrov, v Bruslju, 27. in 28. 11. 2003, The Georgetown Agreement as amended by Decision No. 1/LXVIII/03 of the 78th Session of the Council of Ministers, Brussels, 27 and 28 November 2003,; ACP/27/005/00Rev.16, sprejet in v veljavi od 28. 11. 2003. Dostopno na http://www.acpsec.org/en/conventions/The_Georgetown_Agreement_en.pdf (27. september 2006).
20. Dogovor, ki dopolnjuje četrto AKP–ES Loméjsko konvencijo, Agreement amending the Forth ACP – EC Convention of Lomé, ACP/CE/2163/95, podpisan 4. novembra 1995 v Mauritiusu, v veljavo stopi 1. junija 1998.
21. Dogovor, ki dopolnjuje partnerski dogovor med člani afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko Skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisan v Cotonouju dne 23. junija 2003, Agreement amending the Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific

- group of states, of the one part, and the European Community and its member states, of the other part, signed in Cotonou on 23 of June 2000,: ACP/CE/2005/en, sprejet dne 25.6.2005. Dostopno na http://www.acpsec.org/en/conventions/cotonou/cotonou_revised_e.pdf (5. november 2006).
22. Dorman, Ron (2006): *European Union and the 'Third World': Setting up the Lome convention*. Dostopno na <http://www.caef.org.uk/lome2> (5. november 2006).
 23. Druga AKP–ES Loméjska konvencija, *The Second AC–EC Convention of Lomé*, O. J. 22. 12. 1980 (L 347), podpisana 31. 10. 1979, v veljavo stopi 1. 1. 1981.
 24. El-Agraa, Ali M.(1998): *The European Union: history, institutions, economics and policies*. London: Prentice-Hall.
 25. EU Presidency Statement by HE Adam Thomson, Deputy Permanent Representative of the United Kingdom (2005): *EU Presidency Statement – General debate on Africa*. Dostopno na http://europa-eu-un.org/articles/en/article_5128_en.htm (2. oktober 2006).
 26. EUROPA (2007): *Svet Evropske unije*. Dostopno na http://europa.eu/institutions/inst/council/index_sl.htm (23. februar 2007).
 27. EuropaWorld (2006): *10th European Development Fund Programme for West Africa Launched*. Dostopno na <http://www.europaworld.org/week259/10theuropean10306.html> (12. januar 2007).
 28. European Commission – Directorate General for Development (1998): *Meeting with an eye to Lomé future*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/publications/courier/courier171/en/05_en.pdf (5. november 2006).
 29. European Commission – Directorate General for Development (2006a): *The EU and Africa*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/index_en.html (27. september 2006).
 30. European Commission – Directorate General for Development (2006b): *The EU Strategy for Africa*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/eu_strategy_en.html (27. september 2006).
 31. European Commission – Directorate General for Development (2006c): *New EU Partnership for the Horn of Africa*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/partnership_horn_en.html (2. oktober 2006).

32. European Commission – Directorate General for Development (2006d): *Dialogue with the African Union*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/dialogue_en.html (17. november 2006).
33. European Commission – Directorate General for Development (2006e): *The EU and Africa*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/index_en.html (17. november 2006).
34. European Commission – Directorate General for Development (2006f): *The EU Strategy for Africa*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/eu_strategy_en.html (17. november 2006).
35. European Commission – Directorate General for Development (2006g): *Peace and Security*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/peace_facility_en.html (18. november 2006).
36. European Commission – Directorate General for Development (2006h): *Regional Integration and Trade*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/regional_integ_en.html (19. noavember 2006).
37. European Commission – Directorate General for Development (2006i): *The EU-Africa Partnership on Infrastructure*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/partnership_en.html (19. november 2006).
38. European Commission – Directorate General for Development (2006j): *EU-Africa Business Forum*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/business_forum_en.html (19. november 2006).
39. European Commission – Directorate General for Development (2006k): *New EU Partnership for the Horn of Africa*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/partnership_horn_en.html (21. november 2006).
40. European Commission – Directorate General for Development (2006l): *The EU and Africa: toward a Strategic Partnership*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/docs/03_eu_africa_strategy_en.ppt (27. september 2006).
41. European Commission – Directorate General for Development (2007): *Joint Africa – EU Declaration on Migration and Development*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/tmp_docs/2006/Joint_declaration_22110_AU-EU.pdf (5. januar 2007).
42. European Commission (2002): *The European Development Fund in a few words*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/publications/docs/fed_en.pdf (12. januar 2007).

43. European Commission (2003): *Advantages and drawbacks of budgetisation of the European Development Fund*. Dostopno na http://brussels.cta.int/download/en/european_development_fund_en.pdf (5. januar 2007).
44. European Commission (2004): *Securing Peace and Stability for Africa: The EU funded African Peace Facility*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/publications/docs/flyer_peace_en.pdf (18. november 2006).
45. European Commission (2005a): *Europe Cares - EU Commission launches information campaign on support to MDGs (Millennium Development Goals)*. Dostopno na http://europa-eu-un.org/articles/en/article_5004_en.htm (27. september 2006).
46. European Commission (2005b): *From Lomé I to IV bis*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/lome_history_en.htm (7. oktober 2006).
47. European Commission (2005c): *EU Commission discusses Africa Strategy with regional organisations*. Dostopno na http://europa-eu-un.org/articles/en/article_5071_en.htm (2. oktober 2006).
48. European Commission (2006a): *Cooperation before Lomé*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/before_lome_en.htm (7. oktober 2006).
49. European Commission (2006b): *The Cotonou Agreement*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/index_en.htm (7. oktober 2006).
50. European Commission (2006c): *Evolution of cooperation*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/maps_en.htm (7. oktober 2006).
51. European Commission (2006d): *Overview of the Agreement 2000*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/overview_en.htm (7. oktober 2006).
52. European Commission (2006e): *Information Note on the revision of the Cotonou Agreement*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/pdf/negotiation_20050407_en.pdf (7. oktober 2006).
53. European Commission (2006f): Joint statement by the Council and the representatives of the governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission on European Union Development Policy: 'The European Consensus'. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/development_policy_statement/docs/edp_declaration_signed_20_12_2005_en.pdf#zoom=125 (15. november 2006).

54. European Commission (2006g): *Programming in the ACP countries (10th EDF)*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/csp_rsp/programming_ACP.cfm (7. oktober 2006).
55. European Commission (2006h): *The Euro-Mediterranean Partnership*. Dostopno na http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/index.htm (18. november 2006).
56. European Commission (2006i): *Peace, Security and Stability*. Dostopno na http://ec.europa.eu/world/peace/geographical_themes/africa/index_en.htm (18. november 2006).
57. European Commission (2006j): Communication from the Commission to the Council and the European Parliament – Strategy for Africa: An EU regional political partnership for peace, security and development in the Horn of Africa, {SEC(2006) 1307}, COM(2006) 601. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/tmp_docs/com2006601_en.pdf (21. november 2006).
58. European Commission (2006k): *Revision of the Agreement 2005*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/Geographical/Cotonou/Cotonou2005_en.cfm (18. april 2007).
59. European Commission (2007a): *European Neighbourhood Policy*. Dostopno na http://ec.europa.eu/world/enp/policy_en.htm (23. marec 2007).
60. European Commission (2007b): *Financial Programming and Budget*. Dostopno na http://ec.europa.eu/budget/index_en.htm (5. januar 2007).
61. European Commission (2007c): *Joint Africa EU Declaration on Migration and Development*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/tmp_docs/2006/Joint_declaration_22110_AU-EU.pdf (8. februar 2007).
62. European Commission (2007d): Ougadougou Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings, Especially Women and Children As adopted by the Ministerial Conference on Migration and Development. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/tmp_docs/2006/Action_plan_OUAGADOUGOU.pdf (8. februar 2007).
63. European Communities (2006a): *The African Peace Facility*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/docs/peace_facility_en.pdf (2. oktober 2006).
64. European Communities (2006b): *European Union Strategy for Africa*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

65. European Communities (2006c): *Governance at the heart of development cooperation: Commission proposes measures to foster reforms*, IP/061137, Brussels 30 August 2006. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/docs/ip-06-1137_en.pdf (27. september 2006).
66. European Communities (2006d): *Interconnecting Africa: EU-Africa Partnership on Infrastructure*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/docs/infrastructure_partnership_en.pdf (19. november 2006).
67. European Communities (2006e): *The EU Strategy for Africa*. Dostopno na http://www.europe-cares.org/africa/docs/general_africa_strategy_en.pdf (27. september 2006).
68. European Community Studies association. World Conference (1996): *The European Union in a changing world: a selection of conference papers*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
69. European Parliament (2005): *Summary of the Statement the European Consensus on Development*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/development_policy_statement/docs/edp_summary_en.pdf (2. oktober 2006).
70. Evropska komisija (2005): *Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru - Strategija EU za Afriko - K Evro-afriškem paktu za pospešitev razvoja Afrike* {SEC(2005) 1255}. Dostopno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0489:SL:NOT> (5. januar 2007).
71. Evropska komisija (2006): *Letno poročilo 2006 o razvojni politiki Evropske skupnosti in izvajanju zunanje pomoči v letu 2005*. Dostopno na http://ec.europa.eu/europeaid/reports/europeaid_annualreport_highlights_2006_sl.pdf (5. januar 2007).
72. Evropska unija(1996): *Zelena knjiga*. Dostopno na http://aei.pitt.edu/1206/01/ACP_21st_gp_COM_96_570.pdf (5. november 2006).
73. Evropski parlament (2005): *Resolucija Evropskega parlamenta o odpisu dolga državam v razvoju*. Dostopno na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0008+0+DOC+XML+V0//SL> (18. november 2006).
74. Evropski parlament (2006): *Prihodnost pogodbe o neširjenju jedrskega orožja*. Dostopno na http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/031-10817-255-09-37-903-20060920STO10816-2006-12-09-2006/default_sl.htm (8. januar 2007).

75. GAERC (2006): GDI paper: Towards a Division of Labour in European Development Co-operation: Operational Options.
76. IMF (2006): *Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative* Dostopno na <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/hipc.htm> (9. januar 2007).
77. Izjava držav AKP, pogodbenih strank GATT in podpisnic konvencije Lomé, Statement by ACP Countries, Contracting parties to the GATT and Signatories to the Lomé Convention, GATT Secretariat UR-90-0660, MTN.TNC/W/28, 5. november 1990. Dostopno na http://www.wto.org/gatt_docs/english/sulpdf/92110241.pdf (5. november 2006).
78. Jarc, Iztok (1991) Trgovinski sporazumi evropskih skupnosti s tretjimi državami. *Teorija in praksa* 28(12), 1487–500.
79. Komisija Evropskih skupnosti (2005): Sporočilo Komisije Svetu in evropskemu parlamentu o pospeševanju napredka v smeri doseganja razvojnih ciljev novega tisočletja - financiranje razvoja in učinkovitost pomoči, {SEC (2005) 453} in {SEC (2005) 454}.
80. Konvencija o zvezi med Evropsko gospodarsko skupnostjo in afriškimi državami ter madagaskarskimi državami, priključenimi tej skupnosti, *Convention d'association entre la Communauté économique européenne et les Etats africains et malgache associés à cette Communauté*, sprejeta dne 29. 07. 1969, v veljavi od 1. 1. 1971. Dostopno na http://www.acpsec.org/en/conventions/yaounde_convention_f.htm (2. oktober 2006).
81. Kovačič, Helena (2006): Razvojno sodelovanje med Evropsko unijo in afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami – novemu partnerstvu nasproti, diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
82. Lomé dossiers (1975): *The Courier Magazine* (31), 1–83. Dostopno na http://www.acpsec.org/en/conventions/Lome_dossier.pdf (5. november 2006).
83. Lomé II dossiers (1979): *The Courier Magazine* (58), 1–56. Dostopno na http://www.acpsec.org/en/conventions/Lome_II_dossier.pdf (5. november 2006).
84. Lomé III dossiers (1989): *The Courier Magazine* (89), 1–33. Dostopno na http://www.acpsec.org/en/conventions/Lome_III_dossier.pdf (5. november 2006).
85. Lomé IV dossiers (1990): *The Courier Magazine* (120), 1–30. Dostopno na http://www.acpsec.org/en/conventions/Lome_IV_dossier.pdf (5. november 2006).
86. Macridis, Roy C. (1992): *Foreign policy in world politics*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
87. Ministrstvo za zunanje zadeve (2005): *Mednarodno razvojno sodelovanje Republike Slovenije 2002–2004*. Dostopno na

- http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/dokumenti/mednarodno_humanitarno_sodelovanje.pdf (7. november 2006).
88. Mrak, Mojmir (2002): *Mednarodne finance*. Ljubljana: GV založba.
89. NEPAD (2005): *NEPAD in Brief*. Dostopno na <http://www.nepad.org/2005/files/inbrief.php>. (5. november 2006).
90. OECD (2007a): *DAC list of ODA Recipients*. Dostopno na <http://www.oecd.org/dataoecd/23/34/37954893.pdf> (5. januar 2007).
91. OECD (2007b): *Aid Effectiveness: Paris Declaration*. Dostopno na http://www.oecd.org/document/18/0,2340,en_2649_3236398_35401554_1_1_1_1,00.html (23. februar 2007).
92. OECD (2007c): *Final ODA data for 2005*. Dostopno na <http://www.oecd.org/dataoecd/52/18/37790990.pdf> (12. januar 2007).
93. Organisation for Economic Co-operation and Development (2006) *Overview of the OECD*, http://www.oecd.org/document/18/0,2340,en_2649_201185_2068050_1_1_1_1,00.html (12. november 2006).
94. PanAfrican Perspective (2006): *The African Economic Community*. Dostopno na <http://www.panafricanperspective.com/aec.htm> (7. januar 2007).
95. Partnerski dogovor med člani afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko Skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisan v Cotonouju dne 23. junija 2003, Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific group of states, of the one part, and the European Community and its member states, of the other part, signed in Cotonou on 23 of June 2003. Dostopno na <http://www.acpsec.org/en/conventions/cotonou/accord1.htm> (5. november 2006).
96. Pisarna za sodelovanje z EuropeAid (2007): *Kako se razvojna pomoč EU dostavi?*. Dostopno na http://ec.europa.eu/europeaid/promotion/know/article_3954_sl.htm (5. januar 2006).
97. Predlog za skupno izjavo Sveta, Evropskega parlamenta in Evropske komisije o razvojni politiki Evropske unije: »Evropski konsenz« (2005): *Proposal for a Joint Declaration by the Council, the European Parliament and the Commission on the European Union Development Policy: »The European Consensus«, {SEC(2005)929}*. Dostopno na http://ec.europa.eu/development/body/development_policy_statement/docs/communication_edp_statement_en.pdf#zoom=100 (27. september 2006).

98. Prednostne naloge Evropske unije za 60. zasedanje Generalne skupščine ZN,
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st10952.sl05.pdf> (28. 09. 2006).
99. Rajkovič, Tanja (2003): *Mednarodni denarni sklad in uradna razvojna pomoč*,
diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
100. Regelsberger, Elfriede in Wolfgang Wessels (1997): *Foreign Policy of the European Union*. London: Lynne Rienner Publishers.
101. Rugumamu, M. Severine (1999): *EU- ACP Partnership: an appraisal*. Dostopno na
http://tcdc1.undp.org/CoopSouth/1999_dec/03%20EU-ACP%20Partnership%20artic.pdf
(5. november 2006).
102. Russett, Bruce in Harvey Starr (1996): *Svetovna politika: izbira možnosti*. Ljubljana:
Fakulteta za družbene vede.
103. Skupna izjava Sveta, predstavnikov vlad držav članic znotraj Sveta, Evropskega
parlamenta in Evropske komisije o razvojni politiki EU: Evropski konsenz , Joint
statement by the Council and the representatives of the governments of the Member
States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission on
European Union Development Policy: The European Consensus, O. J. 24. 02. 2006 (C
46)1. Dostopno na
[http://ec.europa.eu/development/body/development_policy_statement/docs/edp_statemen
t_oj_24_02_2006_en.pdf#zoom=125](http://ec.europa.eu/development/body/development_policy_statement/docs/edp_statement_oj_24_02_2006_en.pdf#zoom=125) (27. september 2006).
104. Služba vlade RS za evropske zadeve (2007): *Mednarodna razvojna pomoč*. Dostopno na
<http://www.svez.gov.si/index.php?id=1041> (5. januar 2006).
105. Šabič, Zlatko (1992): Narava in učinkovitost konvencije Lomé (kot modela pomoči
državam v razvoju). *Teorija in praksa* 29(11/12), 1101–08.
106. Todaro, Michael P. (1991): *Economic Development*. London: Longman.
107. Tretja AKP–ES Loméjska konvencija (*The Third ACP – EC Convention of Lomé*), O. J.
31. 03. 1986 (L 86), podpisana 08. 12. 1984, v veljavo je stopila 1. 5. 1986.
108. UN (2003): *Monterrey Consensus on Financing for Development*. Dostopno na
<http://www.un.org/esa/ffd/> (7. november 2006).
109. UN (2005a): *UN Millenium Development Goals*. Dostopno na
<http://www.un.org/millenniumgoals/> (1. december 2006).
110. UN (2005b): *The Millenium Development Goals and the United Nations Role*. Dostopno
na <http://www.un.org/millenniumgoals/MDGs-FACTSHEET1.pdf> (7. november 2006).
111. UNDP (1990): *Human Development Report 1990*. Dostopno na
http://hdr.undp.org/reports/global/1990/en/pdf/hdr_1990_ch2.pdf (21. 02. 2007).

112. UNDP (1995): *Human Development Report 1995: Gender and human development*. Dostopno na http://hdr.undp.org/reports/global/1995/en/pdf/hdr_1995_overview.pdf (21. februar 2007).
113. UNDP (2000a): *Human Development Report 2000: Human Rights and human Development*. Dostopno na http://hdr.undp.org/reports/global/2000/en/pdf/hdr_2000_back1.pdf (22. februar 2007).
114. UNDP (2000b): *Poverty Report 2000: Overcoming human poverty*. Dostopno na <http://www.undp.org/povertyreport/ENGLISH/ARfront.pdf> (5. november 2006).
115. UNDP (2006c): *Development Report 2006*. Dostopno na <http://hdr.undp.org/hdr2006/pdfs/report/HDR06-complete.pdf> (6. januar 2007).
116. United Nations (2006): *The Millennium Development Goals Report*. Dostopno na <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2006/MDGReport2006.pdf> (6. december 2006).
117. Urad vlade RS za informiranje (2007): *Bolgarija in Romunija novi članici EU*. Dostopno na <http://evropa.gov.si/aktualno/teme/2007-02-09/> (9. februar 2007).
118. Urad vlade za komuniciranje (2007): *Menjalna razmerja*. Dostopno na <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/23-6/> (5. januar 2007).
119. Uradni list Republike Slovenije (2002): Temeljni akti Evropskih skupnosti: Amsterdamska pogodba, prečiščeni besedili Maastrichtske in Rimske pogodbe. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
120. Watanabe, Matsuo (2006): Transformation of the Relationship between Africa and Europe: The Cotonou Agreement and the Elimination of the Pyramid of Preferences. Dostopno na http://www.jiia.or.jp/pdf/asia_centre/h15_japan/4_watanabe.pdf (10. november 2006).
121. Wikipedia (2007a): *Intergovernmental Authority on Development*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Intergovernmental_Authority_on_Development (5. januar 2007).
122. Wikipedia (2007b): *African Nuclear Weapon Free Zone Treaty*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Pelindaba (8. januar 2007).
123. Wikipedia (2007): *Afriški rog*. Dostopno na http://sl.wikipedia.org/wiki/Afri%C5%A1ki_rog (9. januar 2007).
124. World Bank (2006a): *Understanding Poverty*. Dostopno na <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0,,c>

ontentMDK:20153855~menuPK:435040~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:430367,00.html, (7. november 2006).

125. World Bank (2006b): *Education for all Fast-Track Initiative: About FTI*. Dostopno na <http://www1.worldbank.org/education/efasti/overview.asp> (19. november 2006).
126. World Trade Organization (2003): *Doha Declarations*. Geneva: World Trade Organization.
127. World Trade Organization (2006): *Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization*. Dostopno na http://www.wto.org/English/docs_e/legal_e/04-wto_e.htm (10. november 2006).
128. WTO (2007): *Doha Development Agenda: Negotiations, implementation and development*. Dostopno na http://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_e.htm (5. januar 2007).